

Dél Baranya Határmenti Települések Egyesülete

HFS

Elfogadva: 2023. 12. 14.

Készítette:

Dél Baranya Határmenti Települések Egyesülete munkaszervezete

Tartalom

Rövidítések jegyzéke	3
Bevezetés	4
1. A HFS és a KAP ST kapcsolata	5
2. A HFS előkészítése, tervezésének szervezése	7
3. A HFS által lefedett terület és lakosság meghatározása	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
4. Horizontális célok	12
4.1 Esélyegyenlőség	12
4.2 Fenntarthatóság és környezetvédelem	14
5. A 2014-2020-as programozási időszakra és az átmeneti időszakra (2021-2022) vonatkozó HFS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések	15
6. Külső koherenciák azonosítása	20
7. Helyzetfeltárás	23
7.1 Helyi és helyzeti energiák bemutatása	23
7.2 SWOT analízis	27
8. A stratégia beavatkozási logikája	30
8.1 A stratégia jövőképe	30
8.2 A stratégia célhierarchiája	312
9. Cselekvési terv	32
9.1 Az intézkedések leírása	33
9.2 Együttműködések	43
9.3 Kommunikációs terv	43
9.4 Egyéb, a HACS által megvalósított projektek	45
10. Monitoring és Indikátorok	46
10.1 Monitoring	48
10.2 Az indikátorok megadása	49
11. Indikatív pénzügyi terv	51
Mellékletek	53

Rövidítések jegyzéke

EU Európai Unió

HACS Helyi Akciócsoport

HBB Helyi Bíráló Bizottság

HF Helyi Felhívás

HFS Helyi Fejlesztési Stratégia

IH Irányító Hatóság

KAP Közös Agrárpolitika

KAP ST Közös Agrárpolitika Stratégiai Terv

LEADER Közösségi kezdeményezés a vidék gazdasági fejlesztése érdekében

SWOT Erősségek, Gyengeségek, Lehetőségek, Veszélyek elemzés módszer

VP Magyarország - Vidékfejlesztési Program 2014 - 2020

Bevezetés

A Dél Baranya Határmenti Települések Egyesülete Leader HACS-ként működését változatlan területi kiterjedéssel 2008. 10. 31.-től látja el. Ezen időszak alatt mind szervezeti vezetésében, mind szakmai állományában stabilitást mutat.

A sellyei és siklói közigazgatási egységek települései alkotta tervezési terület társadalmi-gazdasági helyzetében kétpólusú, többközpontú, azok köré szerveződő kistelepülési környezet szegregációs jeleket mutató térség. Összetartozásának alapja a történelmileg kialakult határmente elzártsága, a Dráva folyó és a Villányi-hegység alkotta Dráva-síkon való elhelyezkedés.

A terület diverzitása látható mind néprajzában, etnikai összetételében, mind a központok városiasodási fokában.

A máig érvényes víziónk a térség fejlettségében eltérő két régiója közti különbség jelentős mértékben csökken, a helyi termékeken, szolgáltatásokon és tradicionális értékek megőrzésén, azok turisztikai hasznosításán alapuló gazdaság megteremtési minőségi élet alapjait, gátat szab a népességfogyásnak és elvándorlásnak, felzárkózási lehetőséget biztosít a hátrányos helyzetű célcsoportok számára is, az élénkülő gazdasági partnerségi kapcsolatok tovább erősödnek.

A térség feltételrendszerében nagyon erős a kihatása a makrogazdasági folyamatoknak. Belső erőforrásaink alapvetően természeti-, kulturális-, épített örökségi kincseink, kitörési lehetőséget a nemzetközileg is ismert borra, gyógyvízre és kulturális attrakciókra épülő turizmus jelent.

Tervezett intézkedésinket a

- helyi termékek és szolgáltatások fejlesztése;
- helyi gazdaságfejlesztési célú együttműködések létrejöttének elősegítése, ismertségének növelése, értékesítésének támogatása;
- a vidéki térség, mint vállalkozási tér és lakóhely erősítése;
- közösségi élet, közösségi marketing, közösségi terek infrastrukturális fejlesztése, épített és kulturális örökség megőrzése;
- kedvezőtlen szociális helyzetben élők felzárkóztatásának ösztönzése, esélyegyenlőség és a társadalmi befogadás javítása célok elérésére tervezett intézkedéseinkkel kívánjuk elérni.

A projektek megvalósítása során gazdasági területen növelni kívánjuk a helyi termékek mennyiségének és kínálatának növekedését, a lakosság és turisták által elérhető szolgáltatások minőségét, változatosságát, alapvetően a foglalkoztatás bővülését. Községi területen a működő szervezetek képességeinek fejlesztését (eszközállomány bővülése), de kiemelten az értékekhez kapcsolódóan a turizmus növekedéséhez való hozzájárulást is azáltal, hogy a fejlesztések kapcsolódjanak a helyi felmérésben feltárt turisztikai vonzerőkhöz vagy települési értéktárak egyes elemeihez.

A HACS iránymutató célja a fejlesztések megismertetése és működő hálózatba szervezése a tervezett saját projekt keretében.

1. A HFS és a KAP ST kapcsolata

A KONKRÉT KAP-CÉLKITŰZÉS kódja és leírása

SO8 - A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdőszeteket is beleértve.

Az EREDMÉNYMUTATÓ kódja és leírása

R.38 A helyi fejlesztési stratégiák által érintett vidéki népesség aránya

A KAP ST „RD57_R15_LDR_77 - LEADER stratégiák elkészítése és végrehajtása” megnevezésű beavatkozása tartalmazza a LEADER támogatáshoz kapcsolódó kereteket.

Ez a beavatkozás a vidéki térségek és közösségek területileg kiegyensúlyozott fejlesztésében jelentős szerepet vállaló, az ország térségeiben már működő vagy megalakuló HACS-ok számára biztosít támogatást. Az intézkedés keretében a HACS-ok a KAP ST céljaihoz illeszkedő, a helyi fejlesztési igényeknek megfelelő HFS-t dolgoznak ki. Az IH által jóváhagyott HFS-ben a HACS-ok olyan fejlesztési célokat határoznak meg, amelyeket a térségi szereplők valósítanak meg.

A HFS-t annak tartalma és minősége, valamint a megvalósításhoz szükséges kapacitás alkalmassága alapján az IH hagyja jóvá. A HFS-ek tartalmának kialakítása a HACS-ok kizárólagos feladata és felelőssége, amelyhez a beavatkozás biztosítja a szükséges pénzügyi keretet. Amennyiben egy HFS a kiválasztási kritériumok alapján nem fogadható el az IH által, az visszaküldésre kerül javítás céljából az érintett HACS részére.

A HACS működtetéshez kapcsolódó tevékenységek mellett, a HACS legfontosabb feladata a helyi közösség motiválása, aktivizálása és segítése úgy, hogy az új lehetőségek, ötletek felszínre kerüljenek és megvalósuljanak a HFS céljainak megfelelően, továbbá a HFS közösség általi kidolgozása és megvalósítása, valamint a hálózatépítés más HACS-okkal belföldön és a határon túl. Ennek keretében a HACS-ok támogathatják a projektötletek pályázattá történő kidolgozását is, amennyiben a projekt megvalósítása a HFS céljaihoz illeszkedik.

A LEADER program hét alappilléreinek megvalósítása

1) Területalapú megközelítés:

A tervezési terület két eltérő adottságú egységének koordinált fejlesztését támogatja a kölcsönös kiegészítés érdekében. A fejlettebb és urbanizáltabb siklósi járás aktív turisztikai tevékenysége piaci igényeket támaszt, a sellyei térség ennek ellátásbiztonságához járul hozzá. E mellett a számos kistelepülés a központokat övező perifériák, melyek aktivizálható értékekkel rendelkeznek. A tervezési terület közigazgatásilag önálló egységeinek összetartozását a földrajzi helyzet (Dráva-sík) néprajzi áthúzódás (Dráva-zug, Ormánság), vallási azonosság (reformáció elterjedése), XX.sz. 2. felében a határmentiségből adódó elzártság közös hatásai ereztetik.

2) Alulról építkező megközelítés:

A fejlesztési szándékkal bírók aránya a térségben az általánosan érvényesülő társadalmi-gazdasági helyzet miatt alacsony. A fejlesztési szándékok alapvetően az idegenforgalom erősítésére, ahhoz kapcsolódásra vagy annak kiszolgálására irányulnak. Általános törekvés, hogy a települések javulása, a helyi szolgáltatások színvonala erősítse a vendégvarást, a gazdasági szereplők minél nagyobb arányban részesedjenek ennek eredményéből.

3) **Innovativitás:**

A fejlesztési célok minden esetben elfogadják a partnerek újszerű megközelítését, ösztönzünk a térségben ismeretlen elemek behozatalára, alkalmazására. Saját törekvésünk a helyi értékek gazdasági hasznosításának értelmezése. E téren a kezdeti törekvésünk a bevonható elemek adatbázisának létrehozása volt. A közösségi célú hasznosítás kimunkálása a HACS innovációja

4) **Integrált megközelítés:**

A jövőkép megvalósításához az egyes szektorok (civil, gazdaság, köz) külön-külön elért eredményei szükségesek, ennek hatékonysága a közös célrendszerrel növekszik. Az egymást segítő fejlesztési elemek tervezése, forrásszerzése a partnerek aktív kapcsolatát igényli. Esetünkben a központok infrastrukturális fejlesztései teret nyitnak a vállalkozásoknak (piactér), ösztönzőleg hatnak a gazdaságra (helyi termékek, szolgáltatások). Az így bővülő lehetőségekhez kapcsolódás a perifériák számára a közösségi-társadalmi kapcsolatokon keresztül indul meg (elérhető színtek, munkaerőigény biztosítása).

5) **Sajátos irányítási és finanszírozási módszerek:**

A program megvalósításában minimális kizárást alkalmazunk, ezzel szemben az értékelési folyamat szempontrendszerével ösztönzünk a kívánt célok elérésére. Ez biztosítja azt, hogy a források allokálásán belül a van lehetőség a fő szándékainktól eltérő gazdasági törekvések támogatására is (pl. építőipar).

6) **Hálózatépítés, együttműködés:**

A HACS működése térségi hálózatépítésen alapul, amelyben nem csak a területiséget képviselő helyi szereplők, hanem a civil, vállalkozói és önkormányzati szféra együttműködő képessége is megnyilvánul. A HACS önmaga is hálózatépítésbe kezdett, az előző ciklusban került létrehozásra a fejlesztések kötelező partnersége és ennek adatbázisba rendezése (videunkkincsei.hu). Ennek továbbfejlesztését és ötvözését tervezzük az aktív értékek menedzselésével, közösségi marketing feladatok projektbe szervezésével. E mellett támogatjuk a partnerek együttműködéseit, melyben legnagyobb aktivitást a turisztikát és borgasztronómiát termelői szinten is összefűző Borút Egyesület tevékenységében érzékeljük.

7) **Helyi partnerség(ek), HACS-ok helyi szintű szerepvállalása:**

A HACS önálló partnerségi együttműködési rendszert dolgozott ki „Információs Hálózat” néven, mely kötelező eleme a fejlesztéseknek. A rendszer továbbfejlesztést tervezzük a hálózatépítésben leírtak érdekében.

A Dél Baranya HTE HACS címbirtokossága 2007-től fennáll, beavatkozási logikája folytonos.

A tájegységekben őrzött, még fellelhető értékek, hagyományok megtartásának és azok hasznosításának igénye aktivitást vált ki, erre épül a célhierarchia melynek fő elemei a térség értékeinek megtartása, ezen keresztül a helyi identitástudat erősítése, valamint a helyi termékekre és turizmusra épülő gazdaságfejlesztés. Ezek együttesen a foglalkoztatás bővülését, a helyben maradás feltételeinek javulását eredményezik.

Irányadó jogszabályok:

- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2021/1060 RENDELETE az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alap Pluszra, a Kohéziós Alapra, az Igazságos Átmenet Alapra és az Európai Tengerügyi, Halászati és Akvakultúra-alapra vonatkozó közös rendelkezések, valamint az előbbiekre és a Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alapra, a Belső Biztonsági Alapra és a határigazgatás és a vízümpolitika pénzügyi támogatására szolgáló eszközre vonatkozó pénzügyi szabályok megállapításáról

- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2021/2115 RENDELETE a közös agrárpolitika keretében a tagállamok által elkészítendő stratégiai tervhez (KAP stratégiai terv) nyújtott, az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) által finanszírozott támogatásra vonatkozó szabályok megállapításáról, valamint az 1305/2013/EU és az 1307/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről

2. A HFS előkészítése, tervezésének szervezése

Az Európai Bizottság jóváhagyta Magyarországnak az új Közös Agrárpolitika (KAP) kapcsán benyújtott Stratégiai Tervét. Ezt követően a 2023-2027-es időszak előkészítő programozási folyamatát Egyesületünk is megkezdte. Ennek részeként a HACS www.dbhte.hu honlapján célzott információk jelentek meg a KAP-ról és a HFS tervezéséről. Novemberben és decemberben szakmai fórumokat és kiscsoportos megbeszéléseket tartottunk, begyűjtöttük a Helyi Fejlesztési Stratégia felülvizsgálatához a térségi gazdasági szereplők, civil szervezetek és önkormányzatok gondolatait. HFS tervezésének előkészítéséhez projektgyűjtő adatlapot tettünk közzé, melyen a helyi szereplők jelezhették a fejlesztési elképzeléseiket, melyekhez külső forrástámogatást várnak.

2022.11.29-én Sellyén valósult meg járási szintű szakmai fórum az érintett térség önkormányzatai, civil szervezetei és vállalkozói bevonásával. A résztvevők megfogalmazták, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű térségben nagyon kevés fejlődési pálya látszik. A turizmusfejlesztést nem látják a terület legnagyobb részén járható útnak az alapvető infrastruktúrák és a humán kapacitás hiánya miatt. Ellenben van néhány mikrotérség, például a Dráva folyó mentén Drávasztára, Felsőszentmárton közelében, ahol speciális öko-, zöld-, agrár-, kerékpáros turisztikai fejlesztések életképesek lehetnek. Ugyanitt a horvát nemzetiség erősen vallásos beállítottsága miatt vallási turizmus is támogatható cél lehet. A fórumnak új eleme lett, hogy sikerült megszólítani a Dráva folyó mentén élő horvátság képviselőit és elindult egy, a jövőt kutató párbeszéd. A fórum többi hozzászólása megerősítette azt a korábban elkezdett fejlesztési irányt, mely a feldolgozott helyi termékek piaci pozíciójának megerősítését tűzte ki célul.

2022.11.30-án Siklóson valósult meg járási szintű szakmai fórum az érintett térség önkormányzatai, civil szervezetei és vállalkozói bevonásával. A meghívottak köre a sellyei fórumhoz hasonlóan az egyesületi taglistájából, a korábban létrejött partnerségi körből, LEADER nyertesekből és egyéb ismertségi adatbázisból alakult ki. A siklósi járás fejlettségi pozíciója okán más tényezőkkel szembesül. Nem sikerül összehangolni a térség húzó településeinek országos hírvű turisztikai attrakcióit. (Harkányi fürdő, Siklósi vár, Villány-Siklós Borút). A koordinátlanság számos elvesztegetett lehetőséget rejt magában. Szükség van ösztönzésre a HACS részéről, hogy működjenek együtt az érintett szereplők. A rendezvényen fontos kiegészítés volt, hogy a HFS kapcsolódjon az Ős-Dráva Programhoz.

A meghirdetett fórumokon a részvétel önkéntes, jellemzője, hogy a képviselt szervezet vagy vállalkozás vezetője vesz rajra részt. Tervezésmethodikai szempontból fontosnak tartottuk, hogy a térségben meghatározó szereppel bíró önkormányzatok körében közvetlen konzultációkat folytassunk elsősorban a polgármesterekkel, mert ezek esetében jellemző, hogy településpolitikai szempontok érvényesülnek mind fejlesztési ügyekben, mind finanszírozási téren, mind pedig térségi együttműködési területeken. Ezek alapvetően polgármesteri irányítás alatt állnak, másodlagosan teremtődik lehetőség a végrehajtásban résztvevőkkel operatív szintű megbeszélésekre. Ezen okból közvetlen konzultációt folytattunk Siklós, Sellye, Villány és Harkány polgármestereivel és néhány kisebb település (Vajszló, Magyarbóly, Nagyharsány, Újpetre) vezetőjével.

Az említett vezető települések közül Siklós és Sellye egyúttal járásszékhely is, Villány és Harkány a prosperáló idegenforgalmuk és városi rangjuk révén meghatározó települések. Vajszló, Magyarbóly, Újpetre, Nagyharsány másodlagos körzetközpontok. Jelentősége okát ide tartozhat még Beremend is.

A vezető települések lakosságszáma 19 500 fő (az Akcióterület 43 %-a), a másodlagos központok lakosságszáma 8000 fő (17,5%).

A központok konzultációkon megismert fejlesztési politikáját meghatározó körülmény az, hogy részesei több (településeken eltérő) központi programnak. Ezekre való felkészülés a települések esetében az Integrált Településfejlesztési Stratégiák készítésével az előző tervezési ciklusban megkezdődött, azok a TOP program finanszírozásával 2021-22-ben részben megvalósultak, majd új elemekkel bővültek ki a TOP PLUSZ programon belül. A KAP stratégia és a Partnerségi Megállapodás elfogadásával a források megnyílása várható, így az ide tervezett projektek a közeljövőben elindulnak. Az egyes fejlesztések városonként más-más fejlesztési csoporthoz tartoznak, de besorolhatóak egy-egy központi „csomagba”. Az itt releváns fejlesztések Siklós esetében az „Élhető Város”, Sellye és Harkány esetében a „Zöld Város” programcsoportba tartoznak.

Az Akcióterület vezető településein a közelmúltban befejeződött több olyan fejlesztés, ami a településközpontok modernizálását szolgálják, javítják azok képét, térsztétikáját, funkciójukban segítik az aktív térhasználatot (sport-játszóterek, sétautak). A térségben több településen új kistermelői piactér jött létre (Sellye, Harkány, Vajszló). Ezek elhelyezése a tömegközlekedési központok szomszédságában vannak, így könnyen elérhetőek.

A jövőbeni fejlesztések alapvetően a központi települések intézményrendszereinek megerősítését, energetikai korszerűsítését szolgálják, de jelentős számú, a települések jobb életképességét szolgáló elem is van. Összességében az látszik, hogy a településközpontok műszaki-esztétikai-funkcionális képességei javulnak, ezzel erősítik a térség idegenforgalmi – vendégváró képességét, javuló háttérrel biztosítanak ezzel a turizmusra épülő vállalkozások számára. Ettől Sellye és az Ormánság tér el valamelyest, mert ott nincs jelen az aktív turizmus olyan mértékben, mint a térség keleti felében (Villány-Siklós-Harkány turisztikai magterületi pozíciója domináns). A Sellyei járásban tervezett fejlesztések alapvetően nagyobb horderejűek, de egyes vagy kisegítő elemek a Leader forrását is célozhatják.

A közvetlen konzultációkon visszacsengő reakció, hogy tudatos térségi irányító-koordináló törekvések a működési területünk központjai nem aspirálnak. Fő elemeiben kiépültek tekintik a térségben a kerékpárút hálózatot, továbbfejlesztését kisebb összekötőkkel célszerűnek látják, de településközi közös munkát nem indítanak. Az útvonalak melletti szolgáltató képesség fokozását (pl. pihenőhelyek létesítése turisták számára) alapvetően a nagytelepüléseken látják biztosítandónak. A szemlélet alapvetően koncentrálnak hatású.

A térségben a néprajzi- kulturális múlt hagyatéka értelmezhetően jelen van, feltárása 2021-ben megbízásunkból megtörtént. A turisztikai attrakciós adatbázisba ekkor több mint 900 elem került fel. Feladatul tűztük ki ezek térségi turisztikai kínálatba illesztését, mely szakmai téren is és fejlesztési szempontból is térségi szakmai összefogást igényel. Ezek egyik csoportja tisztán turisztikai szinten értelmezhető, másik csoportja kulturális-értéktár alapú. Megítélésünk szerint mind a szakmai értékelések, mind a fejlesztési igények meghatározása térségi átfogó látásmódot igényelnek, ezek a központokban rendelkezésre álló humán kapacitások bevonásával valósulhatnak meg.

A térség általános társadalmi-gazdasági állapotát jól mutatja a 290/2014. (XI.26.) és a 105/2015. (VI.23.) Korm. rendeletek. A településszerkezet sajátossága a nagyszámú kistelepülés, melyek sokszor egyben zsáktelepülések is. A közszolgáltatások központokba szerveződése a fentiekkel együtt hatva a helyi mikrotársadalmak leromlását hozza, belső periférizálódás zajlik a térségben. Ezekben a településekben jellemző a cigányság arányának növekedése. Belső erőforrásaikra alapozva az egyének csak kis számban képesek e helyzetből kitörni. Társadalmi artikulációra képes önszerveződéseik nincsenek, a nemzetiségi önkormányzati képviseletük erőtlensége. Néhány kivételen magas népességarányú településen (Gilvánfa, Alsószentmárton) országos mintaprogramok futnak, az Ormánság több településén főképp élelmiszersegélyek biztosításával karitatív szervezetek is jelen vannak. A helyzetfeltáró és programalkotó előkészítő időszakban formális találkozót megszervezni nem tudtunk, mert az elért nemzetiségi önkormányzati vezetők a futó programokhoz képest nem láttak lehetőséget a Leader-programban. A formalitások mellőzését kérve egy szociális szövetkezet vezetője elmondta, hogy a közvetlen szétosztható vagy személyi haszonra fordítható támogatásokat várják. Gazdálkodó szervezeti szinten sem tudnak fejlesztést vállalni, számukra 100%-os munkaügyi vagy mintaprojektek szükségesek. Az így szerzett tapasztalataink alapján fogalmazzuk meg az „Esélyegyenlőségi”

munkarész megállapításait. Itt megállapíthatjuk, hogy a jelentős hányadban jelen lévő hátrányos helyzetű csoportok tervezési folyamatba vonása sikertelen, a helyzetükön való érdemi változtatás nem tud lenni a Leader-program feladata.

	Helyszín	Dátum	Témák	Részt vevők száma
Fórumok	Sellye, Mátyás kir. u. 53	2022. 11. 29	Átfogó HFS szakmai tervezési fórum	11
	Siklós, Köztársaság tér 8	2022. 11. 30	Átfogó HFS szakmai tervezési fórum	17
	Siklós, Köztársaság tér 8	2023. 07. 10	Civil szervezetek átfogó HFS konzultációja	10

Munkacsoporti/ Tervezői ülések, megbeszélések	Siklós, Kalmár pince	2022. 11. 12	Baranya megyei HACS-ok HFS tervezési konzultációja, együttműködési lehetőségek	12
	Pécs, Vincze u. 9/2	2022.11.18	Térségek közti együttműködési lehetőségek pozicionálása	5
	Siklós, Köztársaság tér 8.	2022.11.25	Átfogó jellegű konzultáció civil szervezetekkel	5
	Magyarbóly, Vasút u. 15.	2022. 12. 06	Átfogó jellegű konzultáció önkormányzati vezetőkkel	4
	Siklós, Kossuth tér 1.	2022. 12. 09	Tervezési találkozó Siklós központi szerepéről	3
	Villány, Fő tér 1.	2022. 12. 12	Tervezési találkozó Villány körzetközponti szerepéről	3
	Pécs, Kálvária u. 34	2023. 03. 03	Szakmai konzultáció a helyi	3

			értékek és kulturális gazdaságfejlesztés témakörében	
	Siklós, Felszabadulás u. 80	2023. 03. 08	Szakmai egyeztetés védjegy alkalmazásáról, térségi együttműködési projektek pozicionálásáról	3
	Alsószentmárton, Alkotmány u. 9.	2023. 05. 02	Cigány közösségek bevonása a tervezésbe, megvalósítási problémák	6

a) A lefedni kívánt települések mérhető jellemzői, összefoglaló adatai (pl. területméret, lakosságszám).

A Dél-Baranya Határmenti Települések Egyesülete HACS 1116 négyzetkilométeres kiterjedésű tervezési területén a lakónépesség 2022-ben (Népszámlálás) 45 134 fő, 2021-ben 45 419 fő volt. Összességében erőteljesen fogy a helyi népesség, mert ugyanezen adat a 2011. évben még 49 560 fő volt. Az eltelt időszakban a teljes lakosság több, mint 8%-a tűnt el a térségből. A vidékfejlesztési közösség a Sellyei és a Siklói járás területéből 88 települést foglal magába, melyből 4 – Harkány, Sellye, Siklós és Villány - rendelkezik városi ranggal. A legnagyobb számban olyan aprótelepülésekről van szó, ahol a népesség nem haladja meg az 500 főt. A térség Baranya megye déli részét, a Dráva-sík és a Villányi-hegység földrajzi táját fedi le. Délről a Dráva folyó, illetve Horvátország határolja. Kelet - nyugati kiterjedése nagyjából a Karasica folyótól egészen Somogy megyéig tart. A Dráva mentén található az ország egyik ismert tájegysége az Ormánság, mely Harkány – Siklós – Villány térségével egy vidékfejlesztési egységet alkot.

A tervezési terület településeit az 5. sz. melléklet tartalmazza

b) Korábbi együttműködések, megvalósult közös projektek, összefogások.

A térségen átívelő korábbi együttműködésre jó példa maga a Dél-Baranya Határmenti Települések Egyesülete, mely 1996-ban alakult azzal a céllal, hogy összefogja a térség település-, illetve területfejlesztési kezdeményezéseit, valamint közös projekteket valósítson meg az élhetőbb vidékért. A horvátországi LAG Baranja nevű LEADER HACS szervezettel együttműködve megalkották a határon átnyúló térség közös vidékfejlesztési stratégiáját. A térség korábbi legnagyobb együttműködése az Ős-Dráva Program elindítása volt. A tervezési folyamat kezdete visszanyúlik a 2000-es évek elejére és civil, magán, vállalkozói és államháztartási szférák bevonását jelentette kettő kistérség (Sellyei – Siklói) területén. A program vízügyi beruházásai megvalósultak, a következő időszak a ráépülő-kapcsolódó fejlesztésekről fog szólni. Szakrális szempontból ki kell emelni az egyházi, önkormányzati és civil összefogással megvalósult Magyar Zarándokutat, mely a térségünket a máriagyúdi Basilika Minor Mária-kegyhelyénél érinti. Ide Pécestől párhuzamos útvonalon érkezik a Mária Út zarándokút is, mely halad tovább Horvátországba irányába. A zarándoklat a jövőben is együttműködési lehetőségeket rejt magában, mert a szükséges infrastruktúra fejlesztése több irányba tervezhető, több ponton találkozatható a kerékpáros fejlesztésekkel (Dráva mente, Amazon és 3 folyó kerékpárút), illetve a kiegészítő szolgáltatásfejlesztés is több vendégkört szolgálhat ki.

2014-2020 közötti programozási időszakban közvetlenül a HACS együttműködésében megvalósult projektek:

A borturisztikai tevékenységgel és az ahhoz kapcsolódó marketinggel összefüggésben további együttműködés bontakozott ki (LEADER együttműködési projekt), amelyben a Pécsi Borút a partnerünk. Ezen a téren több területen mutatkozik fejlesztési lehetőség, például a Villány-Siklós Borút Egyesület saját horvátországi partnerprogram kiépítésébe kezdett.

Projekt rövid összefoglalója	Részt vevő tagok	Megítélt támogatási összeg	Megvalósítás állapota
„Térségi együttműködés a borturizmus szolgálatában” A projekt célja a két szomszédos borvidék szakmai együttműködésének segítése, a borvidékek borturisztikai pozíciójának megőrzése és fejlesztése, a piaci trendeknek megfelelő vállalkozásfejlődés segítése. A DBHTE a borvidéki szolgáltatók elérhetőségét, vendégszervezést segítő telefonos applikációt fejlesztett, a VSBE középfojú és felsőfojú borminősítő képzést, népszerűsítő kampányt és információs eszközöket fejlesztett. A MHGBE saját bormarketing stratégiát alkotott, árusító pavilonokat szerzett be és népszerűsítő kisfilmeket készített szolgáltatókról	Dél Baranya Határmenti Települések Egyesülete	1.777.442 Ft	lezárult
	Villány-Siklós Borút Egyesület	7.649.994 Ft	lezárult
	Magyar Hölgyek gasztronómiai és Borrendje Egyesület	6.901.999 Ft	lezárult

Projekt rövid összefoglalója	Részt vevő tagok	Megítélt támogatási összeg	Megvalósítás állapota
„Együtt az úton” A projekt célja a zarándoklat, azontúl a Mária Út és a Magyar Zarándokút baranyai szakaszának gazdagítása, infrastruktúrális feltételeinek javítása. A DBHTE a két térségben a zarándoklati tevékenységhez szervezeti hálózatot hozott létre és zarándok-túravezető képzést hajtott végre.	Dél Baranya Határmenti Települések Egyesülete	1.890.087	lezárult
	Túrony Község Önkormányzata	9.581.799	lezárult
	Zengő Vidéke Vadásztársaság	8.349.514	lezárult

Túrony Község önkormányzata
2x4 fős zárandokszállást
épített.

A ZsvT meglévő vadászházánál
(zárandokútvonal melletti
szálláshely) közösségi ellátás
színvonalát emelő
infrastrukturális fejlesztést és
napelemes energetikai
fejlesztést hajtott végre

c) Személyes kapcsolattartást, segítségnyújtást elérhetővé tevő központ(ok) stb.

A HACS jelenleg egy siklósi irodát működtet, ahol lehetőség van személyes kapcsolattartásra és segítségnyújtásra. Korábban a tervezési terület Sellyei járásában is volt munkaszervezeti iroda, azonban takarékosági okokból a kettő nem tartható fenn. Az igényeket a munkatársak egyrészt mobilitással oldják meg, személyes helyszíni ügyfélkonzultációk keretében, másrészt on-line meetingek és egyéb digitális eszközök bevonásával. A tervezési területen más vidékfejlesztéssel foglalkozó szolgáltató iroda nem működik. A térségen kívül jellemzően a megyeszékhely Pécs városában koncentrálódnak projektek menedzselésével foglalkozó irodák.

A HACS működésének fizikai feltételeit, rendelkezésre állását az 1. sz. melléklet c) pontjában mutatjuk be.

3. Horizontális célok

3.1 Esélyegyenlőség

A HFS tervezésekor kiemelt szempont az esélytudatosság kifejezése, a helyi szintű kapacitásfejlesztés, a vidéki szereplők bevonása, aktivizálása közösségi akciók, szemléletformálás, amely magában foglalja az esélyegyenlőség, a társadalmi befogadás és a szegénység elleni küzdelem témájú érzékenyítést, kapacitásfejlesztést.

A dokumentum nem közvetít szegregációt, valamint törekszik csökkenteni az egyes csoportokra vonatkozó meglévő előítéleteket.

Kiemelt fontosságú a megkülönböztetés mentes kiválasztási rendszer: a HACS döntéshozó testületében (amely alatt a Helyi Bíráló Bizottságot értendő) legalább egy nő és legalább egy fiatal személy (legfeljebb 41. életévét még be nem töltött személy) szerepel.

Az EU alapelveinek mentén egyaránt biztosítani kell mindenki számára a minőségi, fenntartható és megfizethető szolgáltatásokhoz való egyenlő és időben történő hozzáférést, különös tekintettel, a fogyatékossgal élőkre, a gyermekekre és a hátrányos helyzetű csoportokra.

A HACS döntéshozó testülete igyekszik megfelelni annak az elvárásnak, hogy megkülönböztetés mentes kiválasztási rendszert működtessen. Az Alapszabály szerint az elnökség látja el a Helyi Bíráló Bizottsági feladatokat, a megbízatások 024. január 30-ig szólnak. A testületben 4 hölgy is képviseli a nők érdekeit, de 41. évét be nem töltött személy döntéshozó jelenleg nem található. Tisztújító közgyűlésre 2024. januárban kerül sor. Fiatal kötelező érvényű bevonása a HBB személyi körébe az Alapszabály módosításával történik, mely szerint a HBB feladatait nem az elnökség, hanem ennek a feltételnek eleget tevő taggal kibővített Helyi Bíráló Bizottság látja el.

A leszakadó rétegek, csoportok felzárkóztatása érdekében a kisebbségeket hivatásszerűen gondozó Sz. Márton Alapítvánnyal folytatott konzultáció javaslata alapján a foglalkoztatási lehetőségek bővítésével, a szakmai képességek javításával tehetünk legtöbbet. Ezért a helyi vidékfejlesztési kezdeményezések egyik hangsúlyos eleme a szegénység elleni küzdelem. Célzottan a hátrányos csoportoknak felhasználható forráshányadot nem képezünk mert a jogosultság nevesítése és ellenőrzése önmagában is diszkrimináló lehet, valamint a saját erő előteremtése és az előfinanszírozáshoz szükséges hitelképesség nehezen biztosítható. Ugyanakkor az értékelési szempontoknál több is a hátrányos helyzetű személyek segítségét, a térségi szintű szegregálódás lassítását célozza (például többletpontszám biztosítása a hátrányos helyzetű települések és a komplex programmal fejlesztendő Sellyei járás települései részére). A legfontosabb, hogy mozgósítani kell a helyi erőforrásokat az esélyegyenlőség megteremtése érdekében. Nagyobb hangsúlyt kap a közösség vezérelt helyi módszertan, amely az összetett problémák megoldásának jó eszköze. A térség lakossága megélhetésének javítása hozzájárul a szegénység leküzdéséhez és a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi felzárkóztatásához. Az Akcióterület 88 településének háromnegyede aprófalú (500 fő alatti), a SWOT analízisben bemutatott társadalmi egyenlőtlenségek ezeken a településeken jelennek meg markánsan, így válik dominánssá a terület kétarcúsága. Ugyanakkor a társadalmi szétválás és gazdasági differenciálódás érvényesül a városiasodott települési központokban is (Siklós, Villány). Erre vonatkozó területi szintű közléseket a családsegítő szolgálatok és a katasztrófavédelmi hivatal adtak intézményi konzultációk keretében. A lakónépesség területi eloszlása, koncentrációja a periférikus területeken felnagyítja a negatív társadalmi helyzeteket, a lakosság szintjén alig vannak tompító tényezők, néhány település esetében a szegregáltság megvalósul. Nem mondható el, hogy csak a cigányság a jellemzően leszakadó szegmens, ugyanakkor a nagy cigány-arányszámú településeken minden esetben jelentős a társadalmi leszakadás mélysége. Az általánosan használt mutatók - munkanélküliség, fiatalodás, aluliskolázottság - a nagyobb arányban cigányok lakta településeken jellemzőbbek. A foglalkoztatási lehetőségek hiánya, a társadalmi szolgáltatásokhoz való hozzáférés szűkössége (egészségügyi ellátó, iskola-óvoda, kulturális létesítmények, net), a rossz közlekedési viszonyok ösztönzik az itt élők elvándorlását, így a népességcsere több évtizedes folyamata a társadalmi szegregálódás – nyomor – cigányosodás koncentrálódását eredményezi. Fontos körülmény az „önmagát cigánynak vallja” identitás-meghatározás okán, hogy nehezen hozható statisztikai összefüggésbe a társadalmi helyzet és az etnikai hovatartozás.

A HFS a pozitív társadalmi folyamatok előmozdítása érdekében a roma-cigány közösségekre specializált célkitűzéseket nem tartalmaz, az előző programozási időszakban is szerzett tapasztalatainkat fenntartjuk: a nevesítetten roma közösségek javára célzott fejlesztések növelik a helyi közösségek szembenállását, a pozitív megkülönböztetés okán kirekesztőleg hatnak más közösségekre, melyet nem tud kompenzálni a kedvezményezettek körében elért eredmény. Az elmaradott, hátránnyal bíró helyi közösségek nem etnikai alapon szerveződnek, hanem társadalmilag keletkeznek. A célrendszerünkben a kulturális sokszínűség lehetősége minden szegmens számára nyitott, így a társadalmi hátránnyal rendelkező közösségek (jellemzően roma közösségek) számára is elérhető lehetőségek. A hozzáférés esélye pénzügyi-finanszírozási alapú, melyet általában a civil szervezetek önmagukban nehezen tudnak megoldani, ehhez rendszerint önkormányzati segítség szükséges. A helyi társadalmak feladata a nem többségi roma települések esetében is a szükséges integritás elérése, így az önkormányzati szintű feladattá alakul.

A HFS az esélyegyenlőséget területi és társadalmi vonatkozásban is biztosítja. A Helyi Akciócsoport működési területén a 105/2015. (V.:23.) Kormány rendelet alapján a Sellyei járás a komplex programmal fejlesztendő, míg a Siklósi járás a kedvezményezett besorolást kapott. A leghátrányosabb besorolású településeken élőkre jellemző, hogy közfoglalkoztatásból, alkalmi munkából tartják el magukat, életminőségük kortól-nemtől-származástól függetlenül a tisztes szegénység és a mélyszegénység között mozog. Várható eredmények: lakosság aktivitása megmarad, motiválttá válnak az önfejlesztésre, a képzettségük révén növekszik az esélyük az elhelyezkedésre vagy az önálló megélhetést nyújtó tevékenységekre. Erősödik a társadalmi tolerancia a hátrányos helyzetűek iránt. A fokozott együttműködés segíti a szakmai fejlesztő és érdekviselői tevékenységeket. A 2024-2027-es tervezési időszakban elfogadjuk azt az alapvető elvárást a végső kedvezményezettek részéről, hogy számukra ténylegesen fontos szükségletek kielégítésére irányuljon a fejlesztési segítség. A hátrányos helyzetű közösségek tagjai önmagukban is hátrányos helyzetben lévő emberek, körükben általános az alacsony presztízsű munkahelyek elérése (közmunka), a több gyermek megléte. Alapvetően nincs a családok körében felhalmozási lehetőség, így nem részesek az önerő igényes gazdaságfejlesztési és egyéb pályázatoknak. Mivel mások által megvalósított gazdasági fejlesztésektől is távol vannak, így munkahelyi előnyeik sincsenek. Az elvándorlás számukra nem releváns lehetőség, mert munkapiaci esélyeik a napi közlekedési lehetőségeken kívül (elköltözés, hetes munkavállalás, külföldi munkavállalás) korlátosak. Az ilyen családok egyes tagjai családalapítás előtt gyakran vállalnak külföldi munkát, a családok megélhetése így részben segítséget kap, de tartós és jelentős javulás nem áll elő.

3.2 Fenntarthatóság és környezetvédelem

A tervezési terület Helyi Fejlesztési Stratégiájának célkitűzései szoros, egymásra épülő kapcsolatban vannak egymással. A helyi életminőséghez elengedhetetlen a térség természeti kincseinek, a helyi kultúra épített örökségének és hagyományainak megőrzése, amely nemcsak a helyi lakosok identitástudatának erősítéséhez járul hozzá, hanem a fejlesztések nélkülözhetetlen elemeként is megjelenik a munkahelyek teremtése és megtartása mellett. A helyi termékek helyi fogyasztását és helyi piacra jutását gazdasági eszköznek tekintjük a helyi lakosság életminőség-javulásához. A „helyben cselekvés” – a tájból érkező közvetlen visszacsatolások által – a helyi erőforrások tartamos, fenntartható használatára készíti a lakosságot. Ez a körülmény hatással van a jövő generációk életminőségének megalapozására, a népességfogyás csökkenésére és az élhetőbb vidéki környezet kialakítására. A fenntartható tájhasználat megoldási javaslataival a környezeti és közösségi-kulturális értékeket rehabilitálja, kiaknázza és fejleszti az erőforrásokat, szépíti a tájat, növeli a táji diverzitást, csökkenti az éghajlat és vízháztartás szélsőségeit.

A HFS tervezése során a helyi önkormányzati, civil és vállalkozói szféra környezeti szempontjai megfogalmazódtak a szükségletekben, célokban és intézkedésekben. A térségi kultúra és hagyományok sokféleségének megőrzését, a kulturális örökség részét képező építészeti, néprajzi, és táji értékek fennmaradását célzó fejlesztések megvalósítását, az egészséges életmód feltételeinek biztosítását kifejezik az I. számú intézkedésekben megfogalmazott fejlesztési témák. A II. számú intézkedés az egészséges termékek előállítását, a helyi élelmiszer termékekkel kapcsolatos fogyasztói magatartás javítását, a térség biológiai sokféleségének megőrzését és a szolgáltatások javítását szem előtt tartó fejlesztéseket célozza meg. A tovagyrúzó negatív hatások minimalizálása érdekében olyan mintagazdaságok létrehozását támogatja, ahol a tradicionális agrárgazdasági technológiák alkalmazásával, a fenntarthatóság, környezetvédelem kiemelt figyelembevételével folyik a növénytermesztés és állattenyésztés, emellett a működés bemutatásának és az alkalmazott módszerek kipróbálásának lehetősége is biztosított. Ezen intézkedés egyben szálláshelyek létrehozásával, kiegészítő turisztikai szolgáltatások fejlesztésével elősegíti a természeti értékek fenntartható hasznosítását. A II. számú intézkedés a helyben foglalkoztatással létrehozott, magas hozzáadott értéket képviselő, egyedi minőségű termékek előállítását, helyi piacra jutását is megfogalmazza. Hozzájárulva a helyi vállalkozások fejlődéséhez, családi, kisközösségi gazdálkodási formák

elterjedéséhez, a közösségi önellátáshoz, amellyel teljesül a „Termelj helyben, fogyassz helyben” elv. Elősegíti az integrált termékpolitika megvalósítását, amely az anyag és energia intenzív termékek és szolgáltatások körétől, az anyag és energia szegény, inkább helyi tudás és kultúra alapú termelés és fogyasztás irányába hat. Alapja a falusi életmód, a hagyományokon alapuló megélhetési formák térnyerésének. A HFS-ben megfogalmazott intézkedésekben értékelési szempontot jelentenek a környezeti vállalások. Az I. és II. számú intézkedésekben előnyt jelent, ha a fejlesztés keretében megvalósított építési beruházás tartalmaz megújuló energiát hasznosító elemet.

4. A 2014-2020-as programozási időszakra és az átmeneti időszakra (2021-2022) vonatkozó HFS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések

A stratégia megvalósítására kiírásra kerülő Felhívások első keretösszegei a tervezett forrásallokáció szerint történtek. A döntéshozatalban alkalmazott belső eljárásrendünk alapján a beérkezett kérelmek ügykezelése során előállt rangsorokat a rendelkezésre álló keret erejéig támogatásban részesítettük. Túligénylések esetén forráshiány miatti elutasítást nem alkalmaztunk, helyette tartalék listát képeztünk. A fel nem használt lekötött forrásokat (elállás) elsősorban a felhíváson lévő tartaléklistákban kötöttük le, illetőleg forrásátrendezésekkel elégitettük ki a még meglévő tartaléklistákat. Így a Felhívások keretösszegei időközben többször módosultak.

Összegezve, a végső állapot szerint:

- Eredményes intézkedések: HACS működési tevékenységek és sikeres HF-ek indoklással.

Felhívás címe	Kódszáma	Beérkezett TK-k száma	Támogatottak száma	Felhívás keretösszege	Kötelezettségvállalás mértéke
Helyi termékek előállításának és marketingjének támogatása	VP6-19.2.1.-19-4-17	27	14	222.000.000	224.876.457
Kulturális, hagyományörző és sporttevékenységet végző civil szervezetek támogatása	VP6-19.2.1.-19-2-17	29	19	80.000.000	93.432.861
Helyi értékeket, termékeket, szolgáltatásokat bemutató fesztiválok támogatása	VP6-19.2.1.-19-1-17	19	12	55.000.000	43.346.670
Helyi fejlesztések támogatása	VP6-19.2.1.-19-4-21	62	29	234.000.000	331.702.484
Helyi fejlesztések támogatása	VP6-19.2.1.-19-2-21	26	21	126.000.000	237.601.980
Helyi értékeket népszerűsítő,	VP6-19.2.1.-19-1-22	12	11	31.212.777	47.110.738

kulturális rendezvények támogatása					
Helyi fejlesztések támogatása	VP6-19.2.1.-19-4.1-23	39		3.085.750	folyamatban
Helyi fejlesztések támogatása	VP6-19.2.1.-19-2.1-23	15		3.085.749	folyamatban

Akciócsoportunk megalakulása óta kiemelt cél, hogy a helyi termékek száma – amely alatt elsősorban prémium minőségű, feldolgozott élelmiszer jellegű és kézműves produktumokat értünk – növekedjen és ezek a termékek megjelenjenek a térség kínálatában, így jövedelemszerzési lehetőséget jelentsenek az itt élő számára. A 2014-2020-as időszakban sikerként könyvelhető el, hogy a termékkör bővült. Elsősorban a másodlagosan feldolgozott élelmiszerek előállítását célzó projektek domináltak, de kisebb számban kézműves termékek és állati takarmányozásra alkalmas termékek vonatkozásában is benyújtásra kerültek pályázatok. („Helyi termékek előállításának és marketingjének támogatása”, VP6-19.2.1.-19-4.-17)

A civil szervezetek száma gyarapodást mutatott a 2010-es évektől, ugyanakkor jellemző volt, hogy csak kis számban végeztek igazán aktív tevékenységet. A helyi fejlesztési stratégia az elmúlt időszakban azt a célt fogalmazta meg, hogy a civil szerveződés erősödjön és ennek segítségével valósuljon meg a helyben élők identitástudatának növelése, a térség hagyományos értékeinek továbbvitele, átörökítése (pl. történelmi hagyományok, néprajzi és nemzeti hagyományok ápolása), fokozódjon a tömegsport tevékenység, ezáltal hozzájárulva az egészséges életmód népszerűsítéséhez. A fentiekkel összefüggésben szükséges volt az, hogy azon egyesületek, alapítványok, amelyek valamilyen szolgáltatásként értékesíthető produkciót végeznek (pl. katonai hagyományőrzés, néptánc, népzene), minőségében továbbfejlesszék tevékenységüket, így szintén megjelenhetnek a térség kínálatában (pl. hagyományőrző rendezvényeken), amely bevételt generál számukra, egyben megismertetik a régióban élőket az akcióterület autentikus értékeivel, ebből következően aktivitásuk fokozódik. A 2014-2020-as ciklusban 29 db pályázat került benyújtásra, amely a fent leírtak szellemében fogant. („Kulturális, hagyományőrző és sporttevékenységet végző civil szervezetek támogatása”, VP6-19.2.1.-19-2-17)

A térségben növekvő tendenciát mutat a helyi gazdasági szereplőkhöz kötődő szolgáltatások száma és a helyi termékkör. Ezekben az elemekben komoly gazdasági és turisztikai potenciál rejlik, ugyanakkor a helyi lakosság és a régióba érkező látogatók számára még viszonylag szűk körben ismertek a helyi termékek és szolgáltatások, hiányoznak azok a rendezvények, amelyek segítenek azok megismertetésében. A fentiek okán akciócsoportunk célja volt olyan rendezvények támogatása, ahol bemutatásra kerülnek a helyi termékek és szolgáltatások, illetve a helyi identitástudat erősítése érdekében a térség sokszínű kultúrája. A pályázati lehetőség hozzájárult ahhoz, hogy első ízben kerüljenek megrendezésre ilyen típusú események, majd váljanak rendszeressé (pl. Drávacsepely: „Hipp-Hopp Csepélybe”), illetve hozzásegítsen településeket ahhoz, hogy a már hosszú évek óta lebonyolított rendezvényeik finanszírozása továbbra is biztosított legyen, illetve minőségében javuljon (pl. Márok: „Mároki Lakodalmas Parádé”). Egyesületünk saját működési forrásából 3 alkalommal is szervezett hasonló koncepciójú eseményt (helyszínek: Siklós, Harkány, Villány), amelyekkel ösztönözni kívántuk partnereinket, hogy kövessék a példát. (Helyi értékeket, termékeket, szolgáltatásokat bemutató fesztiválok támogatása, VP6-19.2.1.-19-1-17)

A 2007-es évtől kezdődő ciklus óta nagyon frontos prioritást képezett egy olyan védjegy létrehozása, amely köré szerveződhet a térség helyi termékkörének előállítása, egyben garanciát jelent a minőségre, a termelési volumen fokozására és nagyban hozzájárul az érintett produktumok népszerűsítéséhez, propagálásához. A kezdeti elképzelések szerint maga a LEADER akciócsoport hozta volna létre az említett védjegyet, de az ötlet végül nem realizálódott a munkaszervezettől szükséges humán erőforrás kapacitása miatt. A 2014-2020-as időszakban végül a régióban komoly marketing tapasztalattal és kapcsolati tőkével rendelkező, a termelők által jól ismert szervezet állt a kezdeményezés mögé (Villány-Siklói Borút Egyesület), amely a Helyi termékek és szolgáltatások számára védjegy kialakítása, VP6-19.2.1.-19-14-17 felhívásra benyújtott pályázat révén a 2022-es

ével létrehozta a védjegyet. Ezáltal megteremtődött az alap ahhoz, hogy a fokozódó helyi termék előállítással logikai összefüggésben nagyot lépjen előre a termékkör népszerűsítése és minőségi, mennyiségi javulása.

Az átmeneti időszakban 3 felhívás került kiírásra, amelyek „sablonfelhívásban” integrálták a sikeres felhívások iránti igényeket és törekvéseket mind a gazdaságfejlesztésnél, mind a civilek fejlesztéseinél:

O Helyi fejlesztések támogatása (VP6-19.2.1.-19-4-21)

O Helyi fejlesztések támogatása (VP6-19.2.1.-19-2.-21)

O Helyi értékeket népszerűsítő, kulturális rendezvények támogatása (VP6-19.2.1.-19-1.-22)

Ezen felhívások követték a 2014-2020-as ciklus és a jövőben tervezett fejlesztési elképzelések koncepcióját: a helyi termékkör bővítése, a szolgáltatások fejlesztése és diverzifikálása, a civil szerveződések erősítése és minőségi javulása, a helyi értékekre fókuszáló rendezvények támogatása.

A visszahulló források minél teljesebb körű felhasználása céljából két felhívás megjelentetésére volt lehetőségünk:

- Helyi fejlesztések támogatása (VP6-19.2.1.-19-2.1-23)
- Helyi fejlesztések támogatása (VP6-19.2.1.-19-4.1-23)

A felhívások értékelési szempontjai a sikeres felhívások koncepcióit tükrözik, ezért ide soroljuk őket is. A döntéshozatal folyamatban van, a forráslekötés a visszahulló források rendelkezésre bocsátásától függ.

- Továbbfejlesztendő intézkedések: HACCS működési tevékenységek és sikeres HF-ek indoklással.

Felhívás címe	Kódszáma	Beérkezett TK-k száma	Támogatottak száma	Felhívás keretösszege	Kötelezettségvállalás mértéke
Helyi termékek piacra jutásának támogatása	VP6-19.2.1.-19-5-17	7	5	40.000.000	33.413.837
Helyi termékek és szolgáltatások számára védjegy kialakítása	VP6-19.2.1.-19-14-17	1	1	5.000.000	4.999.994
Helyi gazdaságot kiegészítő szolgáltatások kapcsolódó támogatása	VP6-19.2.1.-19-11-17	25	7	100.000.000	59.950.693
Értéktárak kialakítása és animálása	VP6-19.2.1.-19-3-17	10	3	90.000.000	59.999.973
Bemutató gazdaság létrehozása, fejlesztése	VP 6-19.2.1-19-7-17	4	4	40.000.000	37.744.266

Az akciócsoportnak továbbra is kiemelt célja, hogy a helyi termékkört mennyiségében bővítse, illetve elérhető legyen minél több minőségi produktum. Csak abban az esetben várható el a térség szolgáltatóitól (pl. vendéglátó egységek, szállásadók), hogy a kínálatukba felvegyék a helyben előállított termékeket, ha azok minősége eléri a kívánt szintet, emellett kellő mennyiség áll rendelkezésre, hogy az ellátás folyamatos lehessen. Ezzel érhető el, hogy mind a szolgáltatók, mind a termelők kölcsönösen előnyös és hosszútávú együttműködésekbe kezdjenek és a termelők bevételei emelkedjenek, így erősödjenek a régió vállalkozásai, őstermelői vagy új szereplők lépjenek be a piacra, mind induló vállalkozások. A termékkör fejlesztéséhez, gyarapításához kapcsolódóan fontos a Villány-Siklói Borút Egyesület által elindított védjegyszoftver népszerűsítése, mivel az ahhoz kapcsolódó termelőknek – hogy megfeleljenek a feltételrendszer előírásainak – törekedniük kell a minőségi produktumok előállítására, hogy piacépítők maradjanak. A védjegy emellett garancia a minőségre és a helyi termékek kielégítő promóciójára, amely szükséges, hogy a helyben élők minél szélesebb körben ismerjék meg ezen produktumokat. További logikai kapcsolódás, hogy a LEADER egyesület által saját forrásból már évek óta működtetett „vidékünk kincsei” weboldal is folyamatosan fejlesztésre kerüljön, amely szintén segíti a helyi szolgáltatások, termékek propagálását.

Szintén a helyi termékkör népszerűsítése okán kell továbbfejleszteni azon intézkedésünket, amely helyi termékek elkülönített árusítását biztosító bolt-sarok vagy azok árusítására fókuszáló bolt kialakítását célozta meg. Az érintett felhívás: Helyi termékek piacra jutásának támogatása, VP6-19.2.1.-19-5-17. Tapasztalatunk, hogy ezen egységek helyi termék kínálata még igen szűkös, de ennek oka, hogy a helyi termékek sem mennyiségileg, sem minőségileg nincsenek oly mértékben jelen, hogy azokra alapozva stabil jövedelmet teremtsenek az üzemeltetőknek. Amennyiben a termékkör bővül, következő lépésként a helyi termékeket árusító létesítmények is fejlődésnek indulhatnak.

A működési területen sok olyan szolgáltatás érhető el (pl. szállásadók, vendéglátóhelyek), amelyek egyoldalúságuk okán különösen kitettek az olyan válságoknak, mint a covid járvány, amelyek miatt bevételeik rendkívüli mértékben megcsappantak. Ezen piaci szereplők esetében törekedni kell arra, hogy olyan fejlesztéseket hajtsanak végre, amellyel tevékenységük diverzifikálódik és megvalósul a „több lábon állás”.

Az akciócsoport által lefedett működési terület – azon belül is elsősorban a Siklói járás térsége – turisztikailag magasan frekvenciált, köszönhetően olyan településeknek, mint a gyógyfürdőjéről ismert Harkány, a vár köré csoportosuló látnivalókat kínáló Siklós vagy a bor által ismertté vált Villány. Az említett városok folyamatosan arra törekednek, hogy a turisztikai kínálat bővüljön, így értelemszerűen a szálláshely kapacitás is emelkedő tendenciát mutat. Hasonlóképpen gyarapodott a szolgáltatások száma, ami azt segíti elő, hogy az egyes piaci szereplők differenciáltabb tevékenységeket végezzenek, így kevésbé vannak kitéve az egyoldalúságból fakadóan a gazdasági nehézségeknek, válságoknak, fokozza a költségi hajlandóságot. A 2022-es évig bezárólag a LEADER program lehetőséget adott új szálláshelyek létrehozására vagy a meglévők bővítésére, így hozzájárult ezen célkitűzéshez. („Helyi gazdaságot kiegészítő szolgáltatások kapcsolódó támogatása”, VP6-19.2.1.-19-11-17).

A régió bővelkedik természeti látnivalókban (pl. Duna-Dráva Nemzeti Park) és számos olyan objektum található, amelyek építészeti örökségnek tekinthetők és a látogatható attrakciók számát gyarapítják. Az említett értékek állagmegóvása és turisztikai hasznosítása kiemelt célunk volt és lesz a jövőben is. Emiatt törekedtünk olyan projektet támogatására, amelyek a különböző, az autentikus építészet jegyeit magán viselő épületek renoválására koncentráltak vagy olyan kültéri, természetközeli helyszíneket alakítottak át, amik a szabadidő aktív eltöltésére alkalmasak és hozzájárulnak az egészséges életmód népszerűsítéséhez. A fejlesztések nagyban segítik a hagyományos, térségre jellemző stílusban emelt épületek megőrzését, látogatottságuknak növelését, turisztikai hasznosulásukat és a meglévő természeti értékek népszerűsítését, a kapcsolódó helyszínek kihasználtságának növelését. („Értéktárak kialakítása és animálása”, VP6-19.2.1.-19-3-17)

A „Bemutató gazdaság létrehozása, fejlesztése” (VP6-19.2.1-19-7-17) felhívásban kísérletet tettünk a gazdasági hasznosság mellett egyúttal a tradicionális értékek megőrzése és megismertetése együttes megjelenésére. A koncepció lényege, hogy az értékmérés mellett aktív gazdasági eredmény is szülessen és az egyúttal látogatók fogadására is alkalmas legyen. A projektek

Így önmagukban is magas komplexitást jelentettek. Az igénylés megfelelő mértékű volt, de sajnos a megvalósítások több esetben épp a komplexitás nehézségei miatt elmaradtak.

Az akcióterület esetében megfigyelhető, hogy a Sellyei Járás mind az elérhető szálláshelyek, mind a turisták tartalmas időtöltéséhez szükséges szolgáltatások tekintetében is lemaradásban van a Siklói Járás településeihez képest. Míg Siklós, Villány, Harkány esetében a szálláshely kapacitás kielégítőnek mondható, viszont a több vendégéjszakát generáló szolgáltatások száma nem elegendő, addig a Sellye köré csoportosuló ormánsági községek vonatkozásában az a jellemző, hogy mindkét tényező fejlesztésre szorul. A fentiekből következően az új ciklusban továbbfejleszteni szükséges azon intézkedést, amely a Sellyei Járás esetében a turisztikai ágazat egészének bővítését érinti, a Siklói Járás vonatkozásában pedig a szálláshelyek köré csoportosuló szolgáltatásokat kell elsősorban erősíteni, hogy a vendégéjszakák száma emelkedjen.

Eredménytelen intézkedések: HACs működési tevékenységek és sikeres HF-ek indoklással.

Felhívás címe	Kódszáma	Beérkezett TK-k száma	Támogatottak száma	Felhívás keretösszege	Kötelezettségvállalás mértéke
Térségi üzleti típusú együttműködések	VP6-19.2.1.-19-6-17	3	0	50.000.000	0
Rászoruló életkörülményeinek javítása	VP6-19.2.1.-19-10-17	1	0	10.000.000	0

A Térségi üzleti típusú együttműködések, VP6-19.2.1.-19-6-17 című felhívásunk olyan kölcsönösen előnyös, konzorciumi formában kidolgozott és benyújtásra került projekteket kívánt támogatni, amelyek ösztönzik a partnereket az egymást segítő gazdasági együttműködésekre. A felhívásra összesen 3 db pályázat érkezett be és kapott támogatást, de azok nem valósultak meg. Ennek többek között az az oka, hogy a hosszútávú és érdemi produktumot eredményező együttműködések a térségben még csak kezdetleges állapotban vannak jelen, minden gazdasági szereplő inkább a saját előre lépését tartja szem előtt és az együttműködési hajlandóság – véleményünk szerint a magas kockázati tényezők miatt (válsághelyzetek, áremelkedés, piaci viszonyok) – nem jellemző. Akciócsoportunk továbbra is lát potenciált abban, hogy egy projekt keretein belül együttműködésre ösztökélje a logikailag összekapcsolható fejlesztéseket, amely kooperációk generálisan erősítik a térség vállalkozásait, de elsőként az egyedi projektek támogatása szükséges, hogy kellő számú olyan gazdasági szereplő legyen jelen a régióban, akik a viszonylagos stabilitásukból fakadóan, elkerülve a magasabb kockázatot, hajlandóságot mutatnak együttműködésekben gondolkodni.

A működési területünkön nagy számban találhatóak hátrányos helyzetű csoportok, akik helyzetének segítése érdekében a Rászoruló életkörülményeinek javítása, VP6-19.2.1.-19-10-17 felhívásunk az alábbi koncepciót fogalmazta meg: A térség belső periferiáiban a központoktól mért távolság arányában romlik, de a családsegítő szolgálatok tapasztalata szerint másutt is heterogén a lakosság életminősége. Mindenütt jelen van a szegénység. Érzékelhető a szegény népesség körében a lakáskörülmények alacsony nívója, a jövedelem ellátottság alapvető műszaki javításokat is korlátosan enged. A rossz műszaki állapot kihat az általános utcaképre, terjed a települési szegregáció. Az egyén öngondoskodásának kiegészítésére szükséges a társadalmi szolidaritás növelése, melynek eszköze az önkéntes közösségi tevékenység. Az öngondoskodás és a közösségi segítség jellemzően a régi építésű, vályog lakóházak és gazdasági épületek katasztrófát elkerülő, alapvetően állagmegóvó javítására irányul. Ezzel javul az egyén élethelyzete, mentális állapota, pozitívan kihat a lakókörnyezetre, településképre is. A fejlesztések célja volt a civil önkéntes segítő központok létrejöttének segítése, amelyekben rendelkezésre állnak a szakmai tudás és a munkavégzéshez szükséges kézi eszközök, kialakulnak az intézményi kapcsolatok, amelyekkel a saját munkát vállalók számára a közösségi segítség eljuttatható.

Az érintett felhívásra összesen 1 db pályázat érkezett be, amely elutasításra került, mivel a pályázó saját teljesítés keretein belül kívánta megvalósítani a fejlesztést. A szerény érdeklődés oka véleményünk szerint, hogy elsősorban az anyagi körülményeik és szocializálódásuk okán hátrányos helyzetű célcsoport alapján motiválatlan az életminőségét javító fejlesztések véghezvitelében. A tendencia megváltozása rövid időn belül nem várható, mivel az említett közösségek vonatkozásában egyelőre az a járható út, hogy jó példák mutatóásával egyáltalán a munka világába visszavezessük őket. Tehát az intézkedés amiatt volt sikertelen, mert a hátrányos helyzetű célcsoportok tapasztalatunk szerint még nem alkalmasak önálló fejlesztések megvalósítására, amelyeket koncepciózusan fel kell építeni, megvalósítani és biztosítani az önerőhöz és fenntartáshoz szükséges anyagi forrást. Ezen közösségek esetében a kitörési lehetőség ott keresendő, hogy nem kollektíven a teljes közösséget, hanem az arra alkalmas és motivált egyéneket kell ösztökélni az előre lépésre, hogy első lépcsőfokként munkavállalóként jelenjenek meg olyan projektek esetében, amelyeket a projektgazda képes megvalósítani, majd ezt követően lehet elvárni, hogy az egyének önálló fejlesztésekkel lépjenek a további fejlődés útjára.

5. Külső koherenciák azonosítása

A tevékenységszintű lehatárolás alapjai:

Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszeréből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.

A támogatáspolitikai programok koordinációjának két alapvető eleme a lehatárolások meghatározása (a potenciálisan átfedő területek kettős finanszírozásának elkerülése érdekében) és a beavatkozások közti lehetséges szinergiák (egymást erősítő hatások) tudatos tervezése.

A HFS elsősorban a tevékenység, másod sorban pedig a projektszintű lehatárolásokat részesíti előnyben annak érdekében, hogy ne a programszinten rögzített és így nehezen módosítható, rugalmatlan feltételek határozzák meg egyes felhívások és projektek támogathatóságát, csökkentve annak kockázatát, hogy célcsoportok, fejlesztési igények maradnak finanszírozás nélkül a rugalmatlan szabályok miatt.

Tekintettel arra, hogy a LEADER Programon keresztül támogathatóak olyan projektek, amelyek a léptékük, vagy a tevékenységi körük miatt máshonnan nem juthatnak fejlesztési forrásokhoz, viszonylag kisebb komplementer halmaz értelmezhető az átfedések tekintetében.

KEHOP Plusz

A KEHOP Plusz többek között vízgazdálkodással és katasztrófakockázat-csökkentéssel, környezet- és természetvédelemmel, megújuló energiagazdasággal, klímasemlegességre való igazságos átállással, továbbá körforgásos gazdasági átállással foglalkozik.

A természetvédelemmel összefüggő beruházások esetében a KAP Stratégiai Terv elsősorban mezőgazdasági területekre, míg a KEHOP Plusz természetvédelmi területekre koncentrál, ahol például a Natura 2000 területek között lehetne átfedés, mely azonban projektszinten kezelhető.

TOP Plusz

A program Magyarország kevésbé fejlett régióinak és fejlett régiójának számító Budapest területi alapú fejlesztéseit támogatja, kiemelt figyelmet fordítva a legkevésbé fejlett régiók és elmaradott térségek fejlesztésére. Elsősorban helyi önkormányzati fejlesztéseket támogat, fejlesztési tematikája ennek kapcsán kiterjed a gazdaságélénkítés, munkahelyteremtés és -bővítés, valamint a népességmegtartás és családvédelem térségi és helyi feltételeinek biztosítására, így a helyi gazdaságfejlesztésre és foglalkoztatásra, a helyi turizmusra, a települési infrastruktúra, településüzemeltetés és helyi közszolgáltatások fejlesztésére.

A korábbi szabályozás, mely szerint 10.000 fő feletti településeket a TOP, 10.000 fő alatti településeket a VP keretében támogatnak a programok, jelenleg nem része a szabályozásnak. A TOP Plusz és a KAP Stratégiai Terv is támogatja a vidéki térségeket. Ez lehetőséget nyújt arra, hogy a két forrás összehangolásával az egyes projektek egymás hatását megsokszorozva, a teljes értéklánc mentén biztosított lehessen a fejlesztések finanszírozása. A szinergia lehetőségek hatékonyabb kihasználása érdekében koordinációs mechanizmust működtetünk a két program között, miszerint a vidékfejlesztési beavatkozások esetében a szinergia helyi szintű megvalósításáért felelős szervezetek, a LEADER HFS-ek felülvizsgálata során vizsgálatra kerül az érintett megye Integrált Területi Programja.

A KAP Stratégiai Terv és a TOP Plusz program közötti lehatárolás

A KAP ST és a TOP közötti lehatárolást megkönnyíti, hogy két program időbeli csúszása miatt a TOP Plusz pályázatok legtöbb esetben jóval előbb megjelennek, mint a KAP kiírások, így ritkán fordulhat elő, hogy két kiírás egyszerre, vagy közel egymáshoz nyílik meg.

EFOP Plusz

Az EFOP Plusz prioritások lefedik a köznevelési, az egészségügyi, a társadalmi felzárkózási, szociális, család- és ifjúságügyi, társadalmi innovációs, valamint leginkább rászoruló személyeket támogató intézkedéseket.

Az EFOP Plusz társadalmi felzárkózási prioritási tengelyén, tervezetten a termelő-műhelyek kerülnek támogatásra, míg a KAP Stratégiai Terv keretében a társadalmi vállalkozások fejlesztésére allokálnak forrást. A jelenlegi tervek alapján a termelőműhelyeket bármilyen szektorhoz kötődően létre lehet hozni, akár mezőgazdasági tevékenységekhez kapcsolódóan is, továbbá az intézkedésben a támogatást igénylők között - szektorokra vonatkozó korlátozás nélkül - megjelennek a nonprofit gazdasági társaságok, valamint civil szervezetek is.

GINOP Plusz

GINOP Plusz elősegíti, összhangban a vonatkozó uniós stratégiákkal a magyar vállalkozások technológiaváltásához, digitalizációs és innovációs képességeinek megerősítését, valamint hozzájárul a munkavállalók képzéséhez, termelékenységük és hozzáadott értékük növelése érdekében.

A Partnerségi Megállapodás alapján a vállalkozásfejlesztést a GINOP Plusz támogatja. 2020-tól a GINOP hagyományos vállalkozásfejlesztési támogatásaiban az élelmiszeripari vállalkozások kizárásra kerültek, ezek 2021-2022-ben a VP-ből, 2023-2027-ben pedig a KAP Stratégiai Tervből kaphatnak támogatást.

DIMOP Plusz

A DIMOP Plusz egységes szolgáltatási rétegeken keresztül, adatintenzív megközelítésben járul hozzá az egyes szakpolitikai feladatok digitalizációs beruházásaihoz és ilyen módon átfogó megoldásokat támogat, amelyek egy-egy ágazati célkitűzés megvalósulása mellett egységesen támogatják a digitális transzformáció folyamatát. A DIMOP Plusz jellemzően országos

léptékű beruházásokra fókuszál és elsősorban nem mezőgazdasági / vidékfejlesztési témájú fejlesztések végrehajtását tervezi, mégis több szinergia lehetőség azonosítható a két program között. Releváns: a DIMOP Plusz pluszponttal támogatja azokat a fejlesztéseket, amelyek egy, a KAP Stratégiai Terv által finanszírozott okosfaluk stratégiaiával vannak összhangban.

IKOP Plusz

Az IKOP Plusz felelős a magyarországi közlekedési helyzet fejlesztéséért, ami magába foglalja a kötőtpályás, közúti, kerékpárúti és kikötői beruházásokat. Az IKOP Plusz fejleszteni fogja a vidék elérhetőségét is biztosító közlekedési hálózatokat.

Magyar Falu Program (MFP)

A Magyar Falu Program (MFP) a településhálózat több mint 90 százalékát, és a népesség mintegy harmadát adó, 5000 főnél nem nagyobb lakosságszámú kisvárosok és községek fejlesztését támogatja a következő területeken: vidéki szolgáltatások és infrastruktúra fejlesztése, vidéki civil közösségek támogatása, kistelepülésen élők lakhatási feltételeinek javítása, alsóbbrendű úthálózat fejlesztése hazai forrásból, valamint falusi mikrovállalkozások támogatása uniós (GINOP Plusz-1.2.2-22) forrásból.

A nagymértékű átfedési lehetőségek okán alkalmazzuk a projektszintű lehatárolásokat.

Vármegyei Integrált Területi Programok

A HACS működési területén a HFS tervezésekor figyelembe kell venni a külső koherenciák lehetőségét. Alapvetően a TOP Plusz és a Magyar Falu Program és a GINOP tartalmaz a HFS-hez hasonló célkitűzéseket, ami előnyös a projekt gazdák számára, mert egyrészt a HFS fejlesztési forráskerete nem elegendő a valamennyi projektötlet forrásigényének kielégítésére, másrészt a különböző támogatási konstrukciók igénybevétele lehetővé teszi olyan ráépülő beruházások megvalósulását, amelyek szinergikus hatásban vannak egymással. Jó példa a megvalósult szinergikus hatásra a tervezési terület mikro központjaiban létesített VP piacterek infrastruktúrájának és a LEADER program által támogatott helyi termékeknek a találkozása, mely kapcsolódást a következő tervezési időszakban is szeretnénk fenntartani, erősíteni.

A HACS a kettős finanszírozás elkerülését alapvetően azon projektek kizárásával éri el, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek a helyi felhívásra történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében a ráépülő, korábban fejlesztett tevékenység minőségi fejlesztésére irányuló, a korábbi projekt eredményeit fenntartó új projektek kivételével.

„LEADER szerű elemként” további lehatároló tényező a kötelezően előírt Információs Hálózati tagság. A LEADER Akciócsoport Információs Hálózatba gyűjti a helyi partnerek (vállalkozások, civil szervezetek) kapacitásait, a hozzá szükséges menedzseri tevékenység révén hirdeti azokat, elérhetővé teszi minden érdeklődő számára térítésmentesen. Az így együttesen kezelt adattömeg helyi termékek és szolgáltatások vegyes kínálatát adja. Tehát az „Információs hálózati tagság” egy ingyenes piacszervezést, piacra jutást segítő eszköz. A HFS egyik fő célkitűzése a helyi gazdaság erősítése, amely így két segítséget kap:

- pályázatok révén az ügyfelek számára nyújtott fejlesztési támogatás
- piacra jutást és marketing tevékenységet segítő rendszer kialakítása, vagyis az információs hálózat

A MAGYARORSZÁG PARTNERSÉGI MEGÁLLAPODÁSA A 2021-2027 Időszakra Vonatkozó Kohéziós Források Felhasználásáról című dokumentum szakpolitikai céljaihoz kapcsolódva a HFS az alábbi célok teljesüléséhez is hozzá kíván járulni.

PO1 Verseny-képesebb és intelligensebb Európa

A kiválasztást indokolják a tervezési terület alacsony gazdasági mutatói. Tervezett beavatkozás: mikrovállalkozások fejlesztése, elsősorban a technológia és hatékonyság területén, továbbá a covid járvány hatásainak ellensúlyozása elsősorban a turisztikához kötődő ágazatok esetében.

PO5 A polgárokhoz közelebb álló Európa

Az országban 2013 óta jelentős gazdasági növekedés valósult meg (a GDP évente átlagosan 5%-kal növekedett), minden régió relatív gazdasági fejlettsége emelkedett. Nyolc régióink közül a négy legkevésbé fejlett régió között van Dél-Dunántúl is. Ezen belül - az ország járásait komplex fejlettségi mutató alapján besoroló (290/2014) kormányrendelet alapján - a tervezési terület egy komplex programmal fejlesztendő (sellyei) és egy kedvezményezett (siklói) járást foglal magába. A HFS tervezett beavatkozásai a vidéki térségekben, aprófalvakban élők életminőségének javítását szolgálják elsősorban a közösségfejlesztési tevékenységek ösztönzése révén, de a vidéki turizmus kínálatának fejlesztése is fontos szerepet kap.

A tervezési területen nem relevánsak a Területi Operatív Programok CLLD projektjei.

Baranya Vármegye Területfejlesztési Programjának koherenciája:

A HACS HFS tervezésében figyelembe veendő stratégiai koherencia a vármegyei Területfejlesztési Programmal van meg. Szükséges figyelemmel lenni ennek tartalmára, mert az abban meghatározott területi célrendszer erősítését illetően kiegészítését célszerű stratégiánkban meghatározni. Az elhatárolás a magasabb szintű tervezési egység (Vármegye) kapcsolódásai mentén jogosultsági illetőleg projektalapon szükséges.

A vármegyei célrendszer és a tervezési területünk érintkezése, valamint a vármegyei prioritásokhoz kapcsolódás táblázatos formában a 7. számú mellékletben kerül bemutatásra.

A HACS számára koherens fejlesztési lehetőségeket elhelyeztük a HACS intézkedési rendszerében. E a célokat szolgálják a

- helyi termék és szolgáltatásfejlesztés
- civil szervezetek értékmegőrző fejlesztései
- önkormányzati kisléptékű infrastruktúra fejlesztés
- saját projekt a helyi kulturális gazdaságfejlesztési modell kidolgozására és üzemeltetésre

keretében támogatható üzemi, szolgáltatási, kulturális értékmegőrzést szolgáló fejlesztések.

A lehatárolások elvi alapja a projekt szinten történő elkülönítés vizsgálata, de ehhez járul a projektméreten vagy a pályázók körén történő elválasztás is.

6. Helyzetfeltárás

6.1 Helyi és helyzeti energiák bemutatása

Térszerkezeti adottságok

A tervezési terület ország legdélebbi vidéke, a fővárostól átlagosan 250 km távolságra található (3. sz. melléklet). Autópálya nem érinti, legközelebb Pécs-Pogánynál van csatlakozási lehetőség (15-25 km). Kettő vasútvonal érkezik északról a térségbe Sellye és Villány települések irányába. A közlekedésben betöltött szerepük egyre kisebb jelentőségű. A kelet – nyugati irányban húzódó Villány – Barcs közötti vasútvonalon 2007-ben végleg megszűnt a személyszállítás. A tervezési terület elzártságát nem csak a perifériás elhelyezkedése okozza, hanem a déli határ közelsége is, amit a Dráva folyó is erősít. Történelmi okokból a nagyjából 80 km hosszú szakaszon a sellyei térségben egyáltalán nincs, a siklósiban is csak kettő közúti átkelési lehetőség van Horvátországba.

A térség aprófalvakkal sűrűn átszőtt, amelyek között a távolság alig néhány kilométer. A potenciális fejlesztési centrumokat térségen belül a járásközpontok Sellye és Siklós, valamint Harkány – Villány - Beremend mikrotérsége jelenti. Térségen kívül a megyeszékhely domináns.

A HACS területi elhelyezkedését az 1. sz. ábra mutatja be.

Környezeti adottságok

Természeti erőforrásokban gazdag a táj: a Dráva nedves ártéri síkjától, a Villányi-hegység szubmediterrán száraz faunájáig terjed. Az erdészet, halászat, a szántóföldi gazdálkodás, illetve a szőlő-gyümölcs ültetvények egyaránt jelen vannak. A Villányi hegység karakterét összefüggő szőlői, a Dráva-síkét mozaikos tájszerkezete, vizes jellege adja. A táji értékek kiaknázásában – különösen a borvidéken – növekvő jelentőségre tesz szert a turizmus. Radikálisan visszaesett a gyümölcsészet, a vizes élőhelyek haszonvétele és az állattartás. Jellemző a vadászat, de a vadaknak a terület eltartó képességét meghaladó létszáma komoly károsító a mezőgazdaságnak és erdészetnek. A hegyvidéken megtalálható a mészkő bányászat, az Ormánság nyugati felében pedig jelentős kőolaj kitermelés indult el. A déli fekvéséből adódó klímájában magas a napsütéses órák száma (2060) és az aktív hő összeg (3331 Celsius), ami megújuló szolár energia hasznosítására ösztönzi a helyi szereplőket. Jelentősebb környezeti károkozó beruházás nincs a térségben, azonban meg kell említeni a Garé település külterületén található vegyszer tároló terhes örökségét. Építészeti értékekben, örökségben szintén gazdag a tervezési terület. Az Ormánságban jellemzően az egyházi – vallási építmények, a siklósi oldalon a templomokon túl maga a siklósi vár, a harkányi termálvízre épített infrastruktúra és a villányi borturisztikai értékek emelhetők ki.

Kulturális erőforrások

A tervezési terület sokszínű kulturális és építészeti adottságokkal rendelkezik. A vizes élőhelyeket, ormókat jól ismerő, a XVI. században református hitre térő ormánsági magyarok a török hódoltság időszakát nagy veszteséggel véselték át. Nyelvük, viseletük (bikla), szokásaik, gazdálkodásuk, talpas házaik, festett fakazettás templomaik olyan sajátos jegyeket mutattak, melyek alapján egyértelműen elkülönültek más népcsoportoktól. A megye egyéb területéről ide áramlott más nemzetiségű telepeseik (beás cigány) a XX. sz. elején megbontották az etnikai, vallási, kulturális egységet. A Villányi-hegység környékén oly mértékben megfogyatkozott a lakosság a török feletti győzelemig (nagyharsányi csata, 1687), hogy sok falu Mária Terézia rendeletei mentén települt újra. Ma is a német lakosság kultúráját, vallását és szokásait őrzi a táj keleti vége, míg nyugatabbra a szerb-horvát, sokác nemzetiség keveredik a magyar lakossággal. A nagyobb településekre zsidó kereskedők is érkeztek, illetve a XX. században felvidéki magyarokat telepítettek ide. A térség – soknemzetiségű kultúrája és a határmente zártsága miatt – ritka építészeti örökséggel bír. Műemlékeink: Sellyei Draskovich Kastély, Siklósi Vár, református festett kazettás templomok Drávaiványiban, Kóróson, Adorjáson és Kovácshidán, számos templom az Árpádoktól a XIX. sz-i körtemplomig. Helyileg és országosan védett népi műemlékek sokasága: magtár, malom, pincesorok és présházak, tájházak, lakóházak. Jeles zarándokhely Máriagyúd. Védett arborétum található Sellyén, valamint védett gyümölcsös és tájfajta gyűjtemény Drávafokon, míg a Villányi borvidék eredetvédett szőlőtermő területekből áll. Országos jelentőségű rendezvények igazolják a kulturális igényeket: Ormánsági Dinnyefesztivál, Palkonyai Nyitott pincék, Harkányi Fürdőfesztivál, Villányi Borfesztivál, Ördögkatlan Fesztivál.

A HACS területén a turizmus ágazati fejlődését szolgáló vonzerők összetételét és elhelyezkedését a 2. és 3. ábra mutatja.

A társadalom állapota

Az Akcióterület demográfiai folyamatait jól jellemzi, hogy a TEIR nyilvántartásai szerint 2011-ben a lakónépesség 49 560 fő, a 2021-es KSH adatok alapján 45 419 fő volt (5. sz. melléklet). Összességében erőteljesen fogy a helyi népesség, a vizsgált időszakban 4141 fővel, a teljes lakosságra vetítve 8,3 %-al csökkent a népesség. A 65 év felettiek aránya ugyanebben az időszakban 15-ről 20 %-ra nőtt. A fiatalok aránya változatlan, tehát előregedésből és az aktív korosztályok elvándorlásából adódik a természetes fogyás. Területi megoszlásban a lakosság a térség négy városába összpontosul. A népességcsökkenés oka a tartósan negatív vándorlási egyenleg és az általánosnak tekinthető természetes fogyás. Elsősorban azok költöznek el a területről, akik a munkaerő piacon kedvező pozícióban vannak, míg a leghátrányosabb helyzetűek inkább helyben maradnak.

A képzettség mutatói is átlag alattiak. A legfeljebb általános iskola 8. osztályát végzettek aránya a legutolsó elérhető adat szerint 2011-ben 34,6%-volt, ami az országos és megyei átlagot 10 %-al meghaladja. A felsőfokú végzettségű 25 éves és idősebb népesség aránya növekedést mutat (8,7%), azonban ez fele az országos átlagnak (19%), ami a térség elmaradását mutatja. A legalább érettségizett népesség aránya is növekszik (30,5%)? az országos átlagtól (40%) elmarad. Az újratermelődő alacsony képzettség egyértelműen a kedvezőtlen földrajzi és egzisztenciális pozíció eredője.

A térség jövedelmi helyzete dinamikusan változott, az egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem a 2011. évben 426 ezer Ft, 2020. évben 940 ezer Ft volt. A növekedés a gazdasági környezetnek volt köszönhető, párhuzamosan a nyilvántartott aktív korú álláskereső száma is csökkent 12,55 főről 7,14 főre / 100 fő. A pozitívumok ellenére a tervezési területen belül jelentős eltérések adódnak. A munkahelyektől való távolság, a rossz tömegközlekedés és a társadalmi be nem fogadás együttesen eredményezi az akcióterület differenciált foglalkoztatási – jövedelmi állapotát. Létezik egy leszakadó réteg, mely kezelése a szociális ellátórendszer terhelé.

A lakhatási feltételek átlag alattiak. Az alacsony komfort fokozatú lakások és lakott üdülők aránya a legutolsó adat szerint 2011-ben 15,7% volt. Az év folyamán épített lakás 1000 lakásra vetítve (db) 2011-ben még 0,74 volt, 2021-re 0,15 lett. A területi megoszlást figyelembe véve a perifériális települések láncolata rajzolódik ki. A legmagasabb értékek az Ormánság déli határán mérhetőek: a múlt század ötvenes éveitől a nyolcvanas évekig tartó időszakban ez a települési kör határára esett és építési tilalom volt érvényben. Az utóbbi években a használt lakások piacát a CSOK program felpörgette.

A térség lakosságának általános egészségügyi állapota sem mondható kielégítőnek. A háziorvosi szolgálatok praxisai előregednek, várható a további leépülés. A tervezési területen egy-egy kis kórház található Siklóson és Harkányban. Az egészséges életmód, a tömeg- és szabadidős sportok iránt viszont folyamatosan növekvő igény mutatkozik, így a tendencia javulása várható.

A közszolgáltatások esetében az oktatásra és az egészségügyre jellemző a centralizáció, ami a lakosságnak több utazást jelent jobb szolgáltatásért cserébe. Az önkormányzati szolgáltatások helyben elérhetőek, de fenntartásukra egyre kevesebb pénz jut. Vonalas infrastruktúrák vonatkozásában lassú fejlődés figyelhető meg mind a víz, internet, szennyvízkezelés, közút, szelektív hulladékgyűjtés tekintetében.

A közbiztonsági adatok javuló tendenciát mutatnak. 2011-ben a regisztrált bűncselekmény 1000 lakosra 43 db, 2021-ben 15 db volt.

A közösségi és civil szerveződések bővülést mutatnak a működési területen. A regisztrált non-profit szervezetek 1000 lakosra jutó száma 2012 és 2020 között 4,72-ről 5,98-ra nőtt. Ugyanakkor az egyesületi tevékenység minőségében még nem kielégítő, illetve a ténylegesen aktív egyesületek száma viszonylag kevés, eszközállományuk elavult, hiányos. A társadalmi befogadást kevesen választják feladatuk. Elsősorban a hagyományőrző és szabadidős sport tevékenységet végző civil szervezetek alapítására van további igény. 2008 után megjelentek a térségben az Integrált Községi és Szolgáltató Terek és egyéb közösségi színterek, amelyek komplex közösségi- vidékfejlesztési - kulturális feladat ellátási helyszínek az adott mikrotérségben. A HACS partnerséget épít ezekkel a színterekkel települési és mikrotérségi értéktárak generálása céljából.

Összegzésként megállapítható, hogy az egyének, családok helyzete a társadalomban jelentős különbségeket mutat. A tervezési területen is megvan a társadalom hagyományos rétegződése szerint a tehetősebb réteg és a középosztály, azonban a szegényebb lakosság aránya magasabb az országos átlagnál. Ennél a rétegnél a jövedelemhiányon túl a javakhoz, szolgáltatásokhoz, foglalkoztatáshoz való hozzáférés hiányt szenved, nem egyenlő a társadalmi tagság. Az akcióterület érintett a komplex programmal fejlesztendő és a kedvezményezett járáskörében, továbbá a Társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett, valamint a jelentős munkanélküliséggel sújtott települések körében. A perifériális településeken alacsony a társadalmi és gazdasági szolgáltatások színvonala, mely magával hozza a faluközösség leépülését, s mindez együtt jár egy általános, az utcaépet, épületeket érintő leromlással, ami a többi társadalmi réteg életminőségét is negatívan befolyásolja.

A gazdaság helyzete

A működési terület elzártsága és a nagyfoglalkoztatóktól való távolsága a munkavállalókat nagyban érinti. A nagyobb településeket kivéve gyakorlatilag nincs számottevő munkalehetőség. Az elzárt, nagyvárosoktól távol eső falvakban szinte kivétel nélkül minimális az elsődleges munkaerőpiac kínálata. A legnagyobb munkanélküliségi rátákat is az ilyen helységekből mérik. A munkavállalók többsége ingázásra kényszerül, ami nagymértékben a tervezési területen kívül

található megyeszékhelyre irányul. A fő mutatók alapján javultak a foglalkoztatási adatok, de az alacsony népességszámú periférikus területek romlásával összevetve a belső különbségek, a társadalmi kirekesztettség és az újratermelő szegénység növekedése tapasztalhatóak. Az ingázó életmód keveredve a tartósan munkanélküli lakosok bizonytalan, kiszolgáltatott élethelyzetével további gazdasági kimenetű problémákat is indukál a falvakban: míg a rendszerváltás előtt a háztáji termelés jövedelemkiegészítő tevékenységként szinte minden családnál jellemző volt, addig mára ez szinte teljesen felszámolódott, ezzel együtt elveszett a helyi önfenntartó képesség. Konkrét példa az ormánsági dinnyetermesztés és a háztáji állattartás szinte teljes eltűnése.

Az érintett járásokat alapvetően az agráriumra épülő gazdasági tevékenység jellemzi, különböző intenzitással, eredményességi mutatókkal. Az ágazat termelékenysége elsősorban a termőföld és az éghajlat adottságaitól függ. A birtokszerkezet az elmúlt évtizedekben folyamatosan koncentrálódik. A mezőgazdasági termékek feldolgozása mindkét térségben elmarad a megyei és országos arányoktól, a feldolgozás lehetőségeit – szőlő-bortermelés kivételével – a térségben nem használják ki. A mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya 1990-ben még 14% körüli volt, 2014-ben már csak 4,6% (KSH). Az ágazat bevételi oldalán az Európai Unió csatlakozás után növekvő hányadot képeznek a Közöségi Agrárpolitika termeléshez kötött és vidékfejlesztési támogatásai, azonban ez a jelentős pénztömeg nem jelenik meg sem a foglalkoztatásban, sem a helyi életminőségben, mert folyamatosan koncentrálódik a földvagyron. Pozitívum, hogy összességében is, de kifejezetten a nagyobb fizetőképes keresletet jelentő turisztikai magterületeken igény van több helyi termék megjelenésére a kínálati oldalon. A speciálisan a tájhoz kötődő, prémium minőségű helyi termékek piaci részesedésének növelése gazdaságfejlesztő hatással bírhat.

A regisztrált vállalkozások száma 1000 lakosra vetítve 2014-ben 163 db, 2021-ben 183 db volt növekedést produkálva, ezzel szemben az őstermelők száma ebben az időszakban 2470-ről 1952-re csökkent és a mikrovállalkozások száma is csökkent 867-ről 821-re. Mivel a középvállalkozások száma stagnált, ezért arra gondolunk, hogy az önfoglalkoztató vállalkozási formák növekedése okozza a kumulált összegek növekedését. Az őstermelőkkel együtt a kisgazdaságok száma is csökken, beolvadnak az életképebb birtokokba. Ez több okra vezethető vissza: elöregedés, pénztőke hiány, kiszorulás a pályázatok világából, kompetencia hiány, a piac hiánya. A tendencia nem kedvez a sokszínű, prémium minőségű helyi termékek kialakulásának. A helyben történő jövedelemszerzési lehetőségek kiszélesítéséhez alapvető fontosságú a kisgazdaságok számára is elérhető támogatások elindítása. A mezőgazdasági szektorra jellemző még az alaptermékek előállítás, ezen belül is elsősorban a növényi termékek. A feldolgozóipar minimális jelentőségű. A szolgáltató szektor meghatározóbb a térségben, ezen belül a kiskereskedelem, elsősorban a turisztikailag frekvenciált siklói térségben. A vállalkozások foglalkoztatási mérete is alacsony, 250 főnél nagyobb cég nincs a térségben és az 50 – 250 fő közötti kategóriában is csak 14 db volt a 2019. év adata alapján. A kisebb méretű vállalkozások kevésbé költenek innovációra.

Az akcióterületen a turisztikai ágazat a magterületekre összpontosul: országos jelentőségű kínálatot jelent a Harkányi Gyógyfürdő, a Siklói Vár és a Villányi Borvidék (5. sz. melléklet). A Duna-Dráva Nemzeti Park közelségére épülő zöld turizmus szintén erősség, kiemelendő a szaporcai Ős-Dráva látogatóközpont. A jó turisztikai adottságok felhúzzák a térségi átlagot, ami egyrészt évről évre lassan növekedik, másrészt az országos és megyei átlag többszöröse. A turizmus fejlesztése tehát továbbra is kitörési lehetősége az iparban szegény Dél-Baranyának. Kedvezőtlen tendenciák is vannak, amelyek ellen fel kell lépni. A falusi és kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek száma a korábbi csökkenésből kettő irányba vált el egymástól: a kereskedelmi szálláshelyek száma 2011 és 2014 éveket vizsgálva 2835-ről 3255-re növekedett, a falusi és egyéb szálláshelyek száma 8519-ről 5091-re csökkent.

A legtöbb, falusi szálláshely kategóriába sorolható objektum a Villányi Borvidék közepén található. Tendencia a vendégéjszakák számának emelkedése a kereskedelmi szálláshelyeken és csökkenése a falusi szálláshelyeken. A csökkenés hátterében az amortizáció és az alacsonyabb komfortfokozat állhat. Ezt a csökkenést kíséri az a tendencia is, hogy az átlagos tartózkodási idő a 2011. évtől vizsgálva több mint 40%-al csökkent mindkét szálláshely típus esetében. A csökkenés oka a rosszul szervezett térségi programkínálat, a látogatók nem kapnak elegendő élményt a hosszabb itt tartózkodáshoz. A turisztikai magterületekről minimális a vendégáramlás az akcióterület többi részébe, például az Ormánságba. A térségi programkínálat erősítésére nagy igény mutatkozik. A turisztikai szolgáltatók jelzése szerint kevés a színvonalas, helyi

termékekre, szolgáltatásokra, hagyományokra fókuszáló rendezvény, amely jelentős vendégforgalmat generálhatna nemcsak a centrumban, hanem a kisebb településeken is.

Az akcióterület kereskedelmi kapcsolatait meghatározza a periférikus helyzet: egyrészt a fővárostól való viszonylag nagy távolság (240 km), másrészt a szerb - horvát határ mentiség, ugyanakkor kihasználatlan lehetőség a Dél-baranyai turisztikai magterületek keresletéhez való kapcsolódás. A gazdálkodók támogatásával, a hálózatosodással, a közös feldolgozással előnyösebb gazdasági pozíció érhető el. Ugyanez fogalmazható meg a termékek felvásárlásával és értékesítésével kapcsolatban is. A térségben jelenlévő vállalkozások a kistérségen kívül lévő piacokon értékesítik a megtermelt termékeiket. Az értékesítési csatornákra jellemző, hogy a multinacionális cégeken keresztül folyik a megtermelt termékek lakossági piacra történő juttatása. Piaci lehetőségeket jelentenek a határon átnyúló kapcsolatok. Kiemelhető ezen a téren a kölcsönös bevásárló turizmus, a borturizmus, a zárandok-turizmus és a gyógy-turizmus. Feljövőben van a kerékpáros turizmus a Három folyó kerékpárútvonalnak köszönhetően.

A finanszírozási és az innovációs képesség visszaesése a világgazdasági válság tovaggyűrűző hatásaira vezethető vissza. A pályázatos projektfinanszírozásra is negatív hatással volt ez a trend: egyrészt a szükséges önerő hányad, másrészt az előfinanszírozáshoz szükséges pénztömeg külső forrásból, hitelből való biztosítása szenvedett hátrányt, ami számszerűsíthető az elnyert, de meg nem valósított projektek adataiból. További negatív hatást gyakorolt, hogy bizonyos állami kezdeményezések (pl. CSOK) konjunktúrát indítottak el az építőiparban, viszont lekötötték annak kapacitását, így a pályázatból finanszírozott projektekhez a kedvezményezettek nem találtak megfelelő kompetenciával rendelkező kivitelezőt vagy az építőipari vállalkozók csak jelentős felár ellenében vállalták volna el a megbízást, amely tények miatt sok projekt hiúsult meg.

Az akcióterület gazdasági együttműködései informális és szervezeti keretek között is jelen vannak. A helyi szereplők együttműködési képessége alacsony, ezért jelenleg minimális a térségi hatása a partnerek tevékenységének. Az agráriumban kialakultak integrációnak nevezhető kezdeményezések, melyek a termeltetést szolgálják. A működési terület piacképes kistermelői termékeit, szolgáltatásait a Helyi Akciócsoport egy információs hálózatba szervezte, mely piacteremtő eszközként működik. Projektszintű együttműködések is megvalósultak szektorok, nemzetiségek és országok között, azonban ezek többsége a pályázatok lezárulta után megszűnt. Erre volt legjellemzőbb példa a harkányi székhelyű Turisztikai Desztináció Menedzsment iroda. A turisztikai ágazatban pozitív példa a Villány Siklós Borút Egyesület, mely önszerveződő módon koordinálja a Villányi Borvidék marketingjét, továbbfejlődését.

6.2 SWOT analízis

ERŐSSÉGEK	LEHETŐSÉGEK
-Számos országosan és nemzetközileg is ismert természeti érték található a térségben (harkányi gyógyvíz, érintetlen Dráva folyóvízi-környezet, sellyei arborétum) - Nagyszámú védett történelmi, egyházi és népi épített örökség (Siklói Vár, Árpád-kori templomok, festett kazettás templomok, présházak, pincesorok) - A Három folyó kerékpárútvonalnak köszönhetően fellendült a zöldturizmus, a kerékpáros turizmus - Vallási turizmushoz és zárandoklathoz kapcsolódó programkínálat (máriagyűdi kegyhely és templom, Szent Márton útvonal)	-a lakosság helyi termékek iránti kereslete növekvő tendenciát mutat - növekvő igény mutatkozik az egészséges életmód, a hagyományőrzés, a szabadidős- és tömegsportok művelése iránt - a nagyborászatoknál fejlődő ágazati és marketing profizmus - növekszik a vállalkozói szféra hajlandósága az innovációra, a hálózatosodásra, a gazdasági tevékenységet segítő készségfejlesztésre

- nemzetközileg is ismert, eredetvédett borvidék (Villány borvidék)
- többnemzetiségű összetétel, színes nemzetiségi kultúra és hagyományörzés
- jó termőföldi és éghajlati adottságok a termék előállításához és a megújuló energiaforrások hasznosításához (pl. napenergia)
- nagy mennyiségű idegenforgalmi ellátó kapacitás (szálláshely és vendéglátás)
- a HACCS által elindított információs hálózat rendszerbe foglalja a helyi termékeket, szolgáltatásokat, értékeket
- turizmust felkaroló szervezetek működése (Villány-Siklói Borút Egyesület, harkányi TDM)
- Létrejött a Villány-Siklói Borút Egyesület által működtetett védjegy, amely a helyi termékek szélesebb körben való megismertetését teszi lehetővé
- Jelentős számú, a 40-es, 50-es éveiben járó korosztály, akik a vízgazdálkodásban, ipari és mezőgazdasági szférában rendelkeznek szaktudással, munkatapasztalattal
- Számos termelői piac jött létre

- Horvátország és Szerbia közelségéből adódóan gazdasági együttműködés lehetőségei határon átnyúló kapcsolatok építésével
 - A későbbiekben térségi TDM szervezet létrehozása, mely megvalósítja a valós térségi turisztikai együttműködést
 - civil szervezetek részvételi hajlandósága a térségi programokban
 - igény mutatkozik a háztáji gazdálkodás művelésére, az alternatív jövedelemszerző (pl. őstermelés, kézművesség) tevékenység végzésére
 - megyén belül működő, helyi termékekre specializálódó partnerek együttműködési szándéka (pl. szentlőrinci kistermelők háza)
 - A nagyszámban jelen lévő és a vízgazdálkodásban, ipari és mezőgazdasági szférában szaktudással, munkatapasztalattal rendelkező 40-es, 50-es éveiben járó korosztály, akik az elvándorlásra nem motiváltak már, ezen réteg ösztönzése vállalkozás alapítására, a pályázati lehetőségek kihasználására
 - Természeti turizmus erősítése a meglévő természeti értékekre alapozva
 - Diverzifikációra ösztönzés: a különböző szférákban érdekelt vállalkozások, őstermelők motiválása, hogy alternatív, az aktuális piaci igényekhez igazodó jövedelemszerzési lehetőségeket keressenek, bővítsék szolgáltatásaikat
 - Önfoglalkoztatás vagy kiegészítő jövedelemszerzés helyi termékek termelésével
 - Kapcsolódás a működési terület Centrum településeinek turisztikai kínálatához
- épített és kulturális örökségi elemek kulturális gazdaságba szervezése, így bővített programcsomag-fejlesztés
- --

GYENGESÉGEK

- A régió elzártsága, viszonylagos nagy távolsága a fővárostól
- gyenge és minőségében nem megfelelő civilszervezeti tevékenység
- a településeken nincsenek közterületi rekreációs helyszínek
- a központokra koncentrálódó turizmus miatt a periféria településein kevés a vendégek számára az időtöltési-, költési lehetőség

VESZÉLYEK

- -növekszik a társadalomban élő elzárkózás a cigánysággal szemben
- a térség leszakadása felgyorsul az öregedő népesség, az elvándorlás, a szegénység növekedése miatt
- térségben új piaci munkahelyeket létrehozó beruházások nem jönnek létre
- a jövedelmezőségi és hitelezési nehézségek miatt csökkenhet a pályázati hajlandóság

• főként a kistelepülésen jellemző a leromlott utcakép, az ingatlanok állagmegóvása állandó probléma • képzetlen és motiválatlan hátrányos helyzetű csoportok tömegesedő jelenléte • szegregálódott települések • kevés számú, turisztikailag vonzerőt jelentő, helyi értékeket, termékeket népszerűsítő rendezvény • helyi értékek ismerete hiányos, gyenge térségi identitástudat • A vállalkozói szférába belépni kívánó réteg tőkehiánnyal küszködik, így a pályázatokhoz szükséges önerő megteremtése akadályba ütközik • A vállalkozások közötti együttműködési szándék alig van jelen, a hálózatosodási törekvések alacsony szinten állnak • Sellye városban meglévő termálvízhez, mint turisztikai vonzerőhöz nem kapcsolódik elegendő szálláshely, kiegészítő szolgáltatás, ami a vendégéjszakák számát növelné • a diverzifikáció hiánya miatt a vállalkozások érzékenyebbek a gazdasági válságokkal szemben (pl. Covid járvány utóhatásai) • a munkahelyek centralizációja Kis mennyiségű helyi termék a piacokon- - - - - -	• a partnerek a projekt megvalósítását követően nem működnek együtt a HACS-al, ami gátolja a HFS teljeskörű megvalósítását • Villányi borvidék megrekedése, lemaradása a környék borvidégeitől (Szekszárd, Pécs) • az állami támogatáspolitikai és igazgatási rendszer kistelepülések társadalmi pozícióját csökkentő hatása • közellátások központokba szervezése következtében romló hozzáférési esély • A meglévő természeti értékek és épített örökség állapota, állaga romlik a kihasználatlansága miatt • A fiatal korosztály elvándorlása az elégséges anyagi egzisztenciát biztosító munkalehetőségek hiánya miatt • Az országosan leépülő szociális ellátórendszer, a közmunka lehetőség csökkenése általános elszegényedéssel fenyeget, növeli az ellátásra szorulókat • A térség leszakadása felgyorsul az öregedő népesség, az elvándorlás, a szegénység növekedése miatt • A települési közösségi aktivitás csökkenése • a lakosság általános egészségügyi állapota országos átlag alatti - - - - - -
--	---

A térséget alapvetően meghatározó jellemző a kétpólusú szerkezetén is áthúzódó leromlott társadalmi-gazdasági állapota, mindkét járásunkban jelentős a két H besorolású települések száma is, a legtöbb település legalább egyszeres hátránnyal bír. Mindez a terület általános leszakadása mellett a belső szegregálódását is jelenti. Ebből adódóan növekszik a képzetlen és motiválatlan humán erőforrás, gyengül a vállalkozói pozíció. Ezek a lehetőségeinket jelentő természeti-kulturális erőforrásaink kihasználását is korlátozzák. Jelentős a fiatal munkaképes korosztály elvándorlása. Az öregedő, rossz anyagi helyzetű társadalmak hozadéka a települések amortizálódása, ami a térség központjainak rossz környezetet jelent. Ez a legaktívabb, erősségekkel bíró és kitörési lehetőséget biztosító turizmus területi kiterjesztését nehezíti. Lehetőséget az alsóbb rendű központok aktivitásának növelése és bevonásuk jelent, ehhez a térségi integráció szerepét növelni szükséges. Ezt segítheti a helyi termékkör bővítése és minősítésen keresztüli hálózatba szervezése, a civil szektor aktivitásának bekötése a térségi vonzerők fenntartásába.

A részletes térségi SWOT elemzést a 6. sz. melléklet tartalmazza.

7. A stratégia beavatkozási logikája

A beavatkozási logika LEADER vonatkozású rövid összefoglalása

A LEADER beavatkozás a HFS-en keresztül, az SO8 vonatkozásában megállapított számos szükséglet kielégítéséhez hozzájárul. A KAP ST-ben foglalt SWOT elemzés erősségként említi az ország vidéki térségeit lefedő LEADER hálózatot, amely helyi ismerettel, kapcsolatrendszerrel, fejlesztéspolitikai és program végrehajtói tapasztalattal rendelkező helyi erőforrást biztosít a helyi fejlesztésekhez. Ugyanakkor veszélyként említi ezen erőforrás további erodálódását. E két megállapításra épül az a szükséglet, amely a fejlesztéspolitikai programok végrehajtásához szükséges helyi szintű emberi erőforrás szükségességét definiálja. E szükséglet kielégítését szolgálja a LEADER beavatkozás működési és animációs keretéből finanszírozott helyi akciócsoportok hálózata.

A SWOT elemzésben erősségként szerepel, hogy a LEADER a vidéki térségekben jellemzően alacsony tőkeerővel és kockázattűrő képességgel rendelkező mikrovállalkozások és civil szervezetek számára adekvát, kisléptékű, a helyi szükségletekre szabott fejlesztési forrást biztosít. Az elemzés gyengeségként említi a LEADER források korlátosságát, illetve a kisléptékű források felhasználásának a léptékhez képest magas adminisztratív terheit. A fenti erősségre és gyengeségre épül az a szükséglet, amely a helyi/térségi igényekhez illeszthető, ezekre mérhető hatással bíró fejlesztéseket és az ehhez szükséges forrás szükségességét definiálja. E szükséglet kielégítéséhez járul hozzá a LEADER helyi fejlesztési stratégiák megvalósítása.

A SWOT elemzésben gyengeségként szerepelnek a vidéki közlekedési és az egyéb lakossági szolgáltatások minőségének javításához szükséges infrastruktúra fejlettségének területi különbségei. Erre reagál az a szükséglet, amely az életminőséget emelő helyi lakossági szolgáltatások infrastrukturális hátterének fejlesztését teszi szükségessé. A korábbi évek tapasztalatai alapján a LEADER programnak fontos célja a vidéki élettér fejlesztése a szolgáltatások és az azokhoz szükséges kisléptékű infrastruktúra fejlesztésével, valamint a helyi kötődés és a közösségi kapcsolatok erősítése a közösségeket aktivizáló programokkal és az ahhoz szükséges környezet fejlesztésével. Az Európai Unió vidéki térségeinek hosszú távú jövőképével összhangban a fenti célok elérése érdekében – elsősorban tudásátadással, jó gyakorlatok bemutatásával – ösztönözni szükséges a társadalmi innovációt és a digitális eszközök adta lehetőségek kihasználását.

7.1 A stratégia jövőképe

A cél egy olyan stratégia megalkotása és végrehajtása, amely által a lefedett térség fejlettségében eltérő két régiója közti különbség jelentős mértékben csökken, a helyi termékeken, szolgáltatásokon és tradicionális értékek megőrzésén, azok turisztikai hasznosításán alapuló gazdaság megteremti a minőségi élet alapjait, gátat szab a népességfogyásnak és elvándorlásnak, felzárkózási lehetőséget biztosít a hátrányos helyzetű célcsoportok számára is, az élénkülő gazdasági partnerségi kapcsolatok tovább erősödnek, valós gazdasági eredményeket felmutatva hozzájárulnak a célok megvalósításához. A stratégia megvalósításának jövőképe az alábbi, gazdaságfejlesztési és közösségi célú alapelvek mentén foglalható össze:

Gazdaságfejlesztési elvek

1. A termék feldolgozottsági fokának emelése, termékkör növelése, a kibocsátás volumenének bővítése. Elvárt hatás: a keresleti oldal igényeihez való alkalmazkodással jobb piaci pozíciók elérése.
2. A vállalkozások közti együttműködések fejlődése, hálózatosodás, termékpályák szereplőinek összekapcsolódása. Elvárt hatás: az egymást erősítő szinergikus kapacitások kiaknázása, a kiszorító és konkurens tevékenységek elkerülése.
3. Off-farm innováció: a térség egészéhez való innovációs hozzájárulás. Elvárt hatás: az akcióterületen újak számító jó példák, gyakorlatok, technológiák elterjesztése.

4. Belső erőforrások felhasználása. Elvárt hatás: emberi, természeti, pénzügyi és gazdasági helyi erőforrások bevonásával a hozzáadott érték növelése, a kihasználatlan kapacitások visszaszorítása.
5. A fejlesztés a helyi / lokális gazdaságban hiányt tölt be. Elvárt hatás: az akcióterület periférikus településeinek növekedjen a szolgáltató képesség, jelenjenek meg azok a tevékenységek, amelyek a centrum településeken már elérhetőek. A térség kétpólusú differenciáltsága csökkenjen.
6. Foglalkoztatottság növelésének vállalása. Elvárt hatás: a helyi életminőség javítása, a helyben maradás és életlehetőségek támogatása.

Közösségi célú elvek

1. Hátrányos helyzetű célcsoportokat érintő fejlesztés. Elvárt hatás: a szegénység és társadalmi kirekesztettség visszaszorítása, az esélyegyenlőség javítása.
2. A térség értékeinek (kulturális, néprajzi, történelmi stb.) megmentése, hagyományok továbbvitele. Elvárt hatás: identitás tudat, turisztikai vonzerő erősítése. Az idegenforgalom helyi gazdaságot erősítő szerepének növekedése.
3. Az egészséges életmódra való tevőleges ösztönzés. Elvárt hatás: a tömeg- és szabadidős sportok iránti növekvő igény kielégítése.
4. Közösségi cél érdekében tett együttműködés. Elvárt hatás: konkrét feladat megvalósítására szerveződött civil szervezetek és vagy önkormányzatok és vagy egyházi szervezetek közötti dokumentált összefogás.
5. Centrum-periféria közti társadalmi – gazdasági távolság csökkentése. Elvárt hatás: az akcióterület centrum településeinek (Harkány, Siklós, Villány) kívüli térségében megvalósított fejlesztések száma gyarapodik.
6. Szolgáltató képesség növelése. Elvárt hatás: a működő vagy induló pályázó szervezetek új szolgáltatásokat vállalnak fel, melyekkel a működési területükön hiányt pótolnak.

7.2 A stratégia célhierarchiája

A legfontosabb kiválasztható célok:

- helyi termékek és szolgáltatások fejlesztése;
- helyi gazdaságfejlesztési célú együttműködések létrejöttének elősegítése, ismertségének növelése, értékesítésének támogatása;
- a vidéki térség, mint vállalkozási tér és lakóhely erősítése;
- közösségi élet, közösségi marketing, közösségi terek infrastrukturális fejlesztése, épített és kulturális örökség megőrzése;
- kedvezőtlen szociális helyzetben élők felzárkóztatásának ösztönzése, esélyegyenlőség és a társadalmi befogadás javítása

A célok kiválasztását az indokolja, hogy a lefedett illetékességi területet alapvetően kétpólusú, gazdasági-társadalmi fejlettségében eltérőek. Ezt a különbséget célirányos fejlesztéspolitikával csökkenteni kell. Amíg a Siklói járás településeinek a turisztikai ágazat komoly hagyományokkal bír, logisztikai kiépítettsége kielégítőnek mondható, addig a Sellyei járás és összességében az Ormánság eddig még kiaknázatlan, turisztikai szempontból hasznosítható lehetőségekkel rendelkezik, tehát a gazdasági fejlődés motorja lehet.

1. közösségi élet, közösségi marketing, közösségi terek infrastrukturális fejlesztése, épített és kulturális örökség megőrzése
(HFS Draftban: A térség értékeinek népszerűsítése, a helyi identitástudat erősítése)

A térség gazdag kulturális, természeti értékeire, épített örökségére és soknemzetiségű jellemzőire alapozva kívánjuk elérni, hogy a helyi identitástudat erősödjön. Ezzel megvalósítható a lakosság helyi kötődésének erősítése, amely mérsékelheti a népességfogyás, az elvándorlás tendenciáját. A nemzetiségi kultúrákban rejlő értékek kölcsönös felismerésével a hátrányos helyzetű csoportok -beleértve a roma lakosságot is - társadalmi befogadása gyorsítható.

2. helyi termékek és szolgáltatások fejlesztése

(HFS Draftban: Helyi termékekre és a turizmusra építő, újszerű megoldásokat preferáló gazdaságfejlesztés)

Szükség van a minőséget képviselő, egységes arculatú helyi termékek előállításának támogatására, amely alternatív jövedelemszerző lehetőséget kínál a munkanélküliséggel kiemelten sújtott régióknak. Ugyanezen okból támogatni szükséges az újszerű megoldásokra, a készségfejlesztésre és együttműködésre nyitott, foglalkoztatás bővítésre képes vállalkozásokat. A turisztikai ágazat további erősítésére van szükség, amely ágazat fokozott kiterjesztése a periférius településekre további jövedelemhez juttathatja a helyi lakosságot, bővítheti a térségi kínálatot, csökkentheti a régió elzártságát, növelheti ismertségét.

3. kedvezőtlen szociális helyzetben élők felzárkóztatásának ösztönzése, esélyegyenlőség és a társadalmi befogadás javítása)

HFS Draftban: A hátrányos helyzetű célcsoportok helyzetének javítása

Szükséges a motiválatlan, képzetlen, többségében munka nélkül tengődő hátrányos helyzetű csoportok számára olyan példákat állítani, amely feltárja előttük egy minőségibb élet lehetőségét. Ennek a célnak az elérésében kiemelten számíthatunk a civil szervezeti kezdeményezésekre, amely szervezetek projektgazdaként részt vehetnek a hátrányos helyzetűek képzésében, felzárkóztatásában, a szegregáció megállításában. Támogatni kívánjuk továbbá az olyan beruházásokat, amelyek fenntartási időszakában hátrányos helyzetű munkavállalók alkalmazása valósul meg.

4. a vidéki térség, mint vállalkozási tér és lakóhely erősítése

HFS Draftban: Nagyobb minőséget képviselő és élhetőbb településképp kialakítása

A minőségibb életkörülmények kialakításához szükséges javítani a településekre jellemző leromlott utcaképen, orvosolni az ingatlanok állagmegóvásának problémáját. A lakosság általánosan rossz egészségügyi helyzetében változás állhat elő, ha rekreációs lehetőségek bővülését támogatjuk és ösztönözzük az egészséges életmódhoz kapcsolódó tevékenységek végzését. A fejlődő, érdemi időtöltési lehetőséget nyújtó települések vonzóbbá válhatnak a térségbe érkező látogatók számára is, amely hozzájárul a turizmus fejlődéséhez, ezáltal bevételt generál.

5. helyi gazdaságfejlesztési célú együttműködések létrejöttének elősegítése, ismertségének növelése, értékesítésének támogatása

HFS Draftban: Regionális és határon átnyúló együttműködések kiépítése

A regionális és határon átnyúló kapcsolatok több szempontból is előnyt jelentenek a térségnek. A tapasztalatcsere, a fejlesztések releváns elemeinek összehangolása, a gazdasági-társadalmi –kulturális kapcsolatok növelése kölcsönösen erősítik az együttműködésben érdekelt feleket. Ezáltal csökkenthető az illetékességi területünk elszigetelődése, elzártsága és kiemelt célként elérhető a régió kívüli piacépítés megvalósítása, a térség termékeinek, szolgáltatásainak szélesebb körben való értékesítése.

8. Cselekvési terv

8.1 Az intézkedések leírása

I. Civil szervezetek tevékenységének és a tradicionális értékek megőrzésére irányuló fejlesztések támogatása

1) Az intézkedés megnevezése: Civil szervezetek tevékenységének és a tradicionális értékek megőrzésére irányuló fejlesztések támogatása

2) Specifikus cél:

közösségi élet, közösségi marketing, közösségi terek infrastrukturális fejlesztése, épített és kulturális örökség megőrzése

3) Indoklás, alátámasztás:

Az illetékességi területünkön a különböző, főként a hagyományőrzést, a kultúra ápolását, a sportolás népszerűsítését felkaroló civil szervezetek száma gyarapodást mutat. Ugyanakkor a tevékenységük minőségében még nem kielégítő, illetve a ténylegesen aktív szervezetek száma viszonylag kevés, eszközállományuk elavult, hiányos. A lakosság körében nagy igény mutatkozik a hagyományőrzésre, a szabadidős sportok űzésére, hiszen a tradicionális értékek ismerete hiányos, az identitástudat alacsony mértékű, a népesség általános egészségügyi állapota nem kielégítő. A meglévő szervezetek működésének ösztönzése mellett az új non-profit szervezetek alapításával is javulás érhető el a fent részletezett szempontok tekintetében.

Akcíocsoportunk illetékességi területén a kulturális-, táji- néprajzi-, történelmi- és vallási értékek nagyszámban fellelhetők, néprajzi- kulturális örökség gazdagságát a nemzetiségi vegyes összetétel színesíti. Megjelenítésük, ismertségük mozaikszerű képet mutat, turisztikai szempontú hasznosításuk a valós desztinálódás eszköze. A látogatók többsége többnyire csak az olyan frekvenciát helyszíneket ismeri, mint a siklósi vár vagy a máriagyúdi templom és zarándokhely, a központi településektől távolabb eső térségben lévőket kevésbé vagy egyáltalán nem. A turisztikai szolgáltatók részéről igény mutatkozik az egyes programcsomagok összeállításban olyan megtekinthető, meglátogatható helyszínek iránt, amelyek színesítik a programkínálatot, hozzájárulnak a célközönség bővíthetőségéhez. Elsősorban az ormánsági régióban találhatóak olyan helyszínek (pl. az egyedülálló festett kazettás, református templomok, a Dráva holtágai és horgásztavai), amikben jelentős turisztikai potenciál rejlik, de kihasználtságuk szegényes. A fenntarthatóság és látogatottság növelését elősegíti, ha ezen értékek közvetlen környezetében aktív foglalkozások helyszínei is kialakításra kerülnek, amely által a lakosság és látogatók programhoz kötötten több időt tudnak eltölteni a helyszíneken.

Az intézkedés hozzájárulása a nevesített átfogó és specifikus célokhoz:

A civil szervezetek a legalkalmasabbak arra, hogy a tradicionális értékeket, a hagyományőrző tevékenységet továbbörökítsék, megismertessék a térség lakosságával, az ide érkező turistákkal, az előadó művészeti tevékenység által bővítsék a régió rendezvényeinek programkínálatát, emeljék azok színvonalát, erősítsék a helyi identitástudatot. A szabadidős sporthoz kapcsolódó szervezetek tevékenysége által széles körben népszerűsíthető az egészséges életmód, javulás érhető el az életkörülmények tekintetében, amely tevékenység elősegítése érdekében szintén indokolt forrást biztosítunk. Az intézkedés hozzájárul a települések vendégváro hangulatának emeléséhez.

Az intézkedés területünk kulturális-, táji- néprajzi-, történelmi- és vallási értékei megőrzését segíti, növelni azok ismertségét, látogatottságát, marketingjét, hozzájárulva ahhoz, hogy turisztikai hasznosításuk révén bevételt generáljanak az üzemeltetőknek. A jövőbeni projektek által az eddig „fehér foltnak” tekinthető tájegységek helyszínei is megnyílhatnak az ide látogatók előtt, szolgáltatásuk színvonala emelkedik, aktív részvétel lehetősége nyílik.

4) A támogatható tevékenységek meghatározása:

célterület 1: Az intézkedés működő vagy a pályázat benyújtásáig bejegyzett, a térség tradicionális értékeinek ápolását, a tömegsport és az egészséges életmód népszerűsítését, hátrányos helyzetű célcsoportok helyzetének javítását célzó tevékenységeket végző civil szervezetek támogatását célozza meg.

célterület 2: Támogatható az illetékességi területhez tartozó tájegységek hagyományaira, jellemző néprajzi-, kulturális-, vallási-, gazdálkodási, természeti értékeinek renoválására, megőrzésére irányuló beruházások (tradicionális parasztházak és gazdasági épületek, tájházak és tájszobák, templomok, kiránduló helyek, köztéri helyszínek, stb.). A fejlesztéssel látogatók fogadására alkalmas helyszínek jönnek létre, amelyek turisztikailag is hatékonyabban hasznosíthatóak.

5) Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- Személygépjármű beszerzés
- Élő állat vásárlás
- Használt árucikkek beszerzése
- Támogatási jogosultságok megvásárlása
- az európai uniós jog megsértését eredményező tevékenységek
- mezőgazdasági üzemek beruházásai
- támogatási jogosultságok megvásárlása
- 83 kW teljesítményt meghaladó erő- és munkagépek beszerzése;
- mobiltelefon és okostelefon beszerzése
- lágyszárú növény beszerzése, telepítése, élőállat és tenyészállat beszerzése;
- képzés(ek) szervezése és megtartása
- tanácsadó iroda, pályázati tanácsadást nyújtó iroda létrehozásához és/vagy fejlesztéséhez kapcsolódó beruházás
- lőfegyverek, lőszer, robbanóanyagok, pirotechnikai eszközök beszerzése;
- ingatlan vásárlása
- országos védelem alatt álló épületek és egyéb helyszínek
- magáncélú, lakófunkciót betöltő épület/épületrész
- bontott építőanyagok beszerzése, beépítése
- ingatlan vásárlása
- Amennyiben a megvalósítási helyhez tartozó település közigazgatási területén található múzeum, tájház, tájszoba, helytörténeti gyűjtemény stb. és megjeleníti ugyanazt az értékcsoporthoz, amely bemutatására a pályázat is irányul, abban az esetben a tervezett fejlesztésre támogatás nem adható
- TAO látvány – csapatsportok üzéséhez (labdarúgás, kézilabda, kosárlabda, vízilabda, jégkorong, röplabda) kapcsolódó fejlesztések

6) Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Az intézkedés a régió minden nemzetiségei számára –beleértve a területünkön nagyszámban jelenlévő roma népességet- lehetőséget nyújt a hagyományőrző, kulturális tevékenység ápolásához, értékeiknek, tradícióinak megőrzéséhez, megismertetéséhez, az egészséges életmódra törekvéshez és életkörülmények javításához. A támogatandó cél speciálisan az illetékességi terület értékeinek ápolásához kapcsolódik, a támogatás az illetékességi területen székhellyel vagy telephellyel rendelkező szervezetek számára érhető el. A kedvezményezett szervezetek –egyedi „LEADER-szerű” elemként- az információs hálózati tagság vállalása révén aktív együttműködésre kötelezettek az akciócsoporttal.

Az intézkedés elősegíti az illetékességi területen fellelhető, kulturális-, táji-, néprajzi-, történelmi-, vallási értékek megismertetését, felújítását. Kifejezetten térségi relevanciával bíró érték megőrzését támogatja, lehetővé teszi a természeti értékhelyek megújítását is, kötelezővé teszi az idegenforgalmi célzatú látogatók fogadását.

Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszeréből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.

7) A jogosultak köre:

A támogatás jogosultjai az illetékességi terület települési önkormányzatai, civil szervezetei és bejegyzett egyházai.

8) A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- A támogatást igénylő civil szervezet alapszabályában vagy alapító okiratában szerepelnie kell az intézkedés szempontjából releváns valamely célnak
- Információs hálózati tagság vállalása
- Sportegyesület csak akkor részesülhet támogatásban, ha a beszerzésre került eszközök szabadidős sport jellegű felhasználását is biztosítja a lakosság számára.
- Legalább 1 db ismeretterjesztő leírást tartalmazó tétel megvalósítása (pl. információs tábla, kiadvány)
- Nyitvatartás és látogatók fogadásának vállalása egész évben, minimum heti 12 óra időtartamban

9) Tervezett forrás:

- a) Az adott beavatkozási területre/intézkedésre alokált forrás: 180 millió forint
- b) A támogatás intenzitása: legfeljebb 100 %
- c) A projektméret korlátai: minimum 200 000 forint, maximum 15 millió forint
- d) A támogatás módja: hagyományos költségelszámolás

10) A felhívás meghirdetésének tervezett ideje: 2024. II. félév – 2026. II. félév

11) A projekt megvalósítására rendelkezésre álló időtartam: 24 hónap

12) Kimeneti indikátorok:

Beszerzett eszközök száma: 10 db

Fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma: 3 db

Fejlesztéssel érintett szervezetek száma: 15 db

II. **Helyi termékek, szolgáltatások és gazdasági tradíciók támogatása**

1) Az intézkedés megnevezése: Helyi termékek, szolgáltatások és gazdasági tradíciók támogatása

2) Specifikus cél:

- a vidéki térségekben a mikro- kis- és középvállalkozások indítása, fenntartása, erősítése;
- helyi termékek és szolgáltatások fejlesztése;
- megújuló energia, klímabarát, víz visszatartási, környezetvédelmi megoldások alkalmazása helyi szinten;

- a vidéki térség, mint vállalkozási tér és lakóhely erősítése

3) indoklás, alátámasztás:

A 2014-2020-as időszakban bővülés figyelhető meg a helyi termékek körének vonatkozásában, de még mindig jellemző a megfelelő minőségű helyi termékek alacsony száma. Ugyancsak megfigyelhető a hatékony értékesítéshez szükséges marketing hiánya. Mindemellett a térségre jellemző alapanyagokból, újszerű vagy tradicionális gazdálkodási módok alkalmazásával készült, helyi kézműves és élelmiszer jellegű termékek iránt növekvő igény mutatkozik, így indokolt további támogatási források biztosítása az előállítás ösztönzése érdekében.

A térség nem rendelkezik nagyszámú munkaerőt alkalmazó vállalkozásokkal, amelyek felszívják a munkanélküliséget, ezért helyi erőforrásokra lehet építeni a gazdaságfejlesztést. Az Akcióterület természeti adottsága és termelési kultúrája jó minőségű helyi termékek előállítását teszi lehetővé, melyek nem csak helyi lakosság, hanem a nagyszámú idelátogató turista asztalán is megjelenhetnek.

A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia több intézkedésével támogatta a helyi termékek előállítását. A támogatott, illetve önerőből megvalósított fejlesztésekből olyan árualap jön létre, mely teljesíti a piacra jutási feltételeket, azonban az értékesítési csatornák – különösen a turisztikai magterületen, ahol a legnagyobb a fizetőképes kereslet - szűkösek.

A sokszínű örökségünk részeként nagyszámban találhatóak a tradicionális népi, paraszti építészeti megtestesítő objektumok, melyek gyakran kapcsolhatók mezőgazdasági vagy iparos tevékenységekhez, összességükben alkalmasak a hajdanvolt életformák megismertetésére. A térség etnikai sokszínűségéből következően ezek az építészeti emlékek rendkívül változatos képet mutatnak, a magyar parasztságra jellemző építkezési módok mellett jelen vannak a sváb, horvát, szerb, roma nemzetiségek sajátos architektúrái is. A főként gazdasági funkciót betöltő épületek tradicionális termelési ismeretekkel együttesen komplex megőrzése és kapcsolása a modern gazdasági tevékenységekkel segíti az értékek megmentését és üzleti hasznosulását. Szükséges az épületek értékmentése mellett a gazdasági tradíciók és előállítási módok megőrzése, egykori gazdálkodási helyszínek revitalizálása, új hasznosítási formákkal ötvöztetése. Az életformát is bemutató aktív gazdasági tevékenység az értékmentés mellett egyúttal turisztikai látványosság is, aktív látogató és vendégfogadó célpont és foglalkoztatási lehetőség jön létre.

A térségben az idegenforgalmi ágazat nyújtja a kitörés lehetőségét, az itt felhalmozott kapacitások ehhez megfelelő alapot nyújtanak. Az ágazat teljesítőképessége a vendégéjszakák száma alapján 30% körüli, az idegenforgalmi potenciál növelésével az ágazat teljesítménye térségi szinten nem fokozható, a meglévő vendégek itt tartózkodási idejét, visszatérő hajlandóságát és magasabb költségét kell elérni. Ehhez szükséges bővülnie a turisztikai magterületen kívüli, vendégek kiszolgálásához kapcsolódó feltételrendszer teljesítőképességének is. Ez a vendégek fogadását biztosító magterületekről elérhető szolgáltatói helyszínek kínálatának bővülésével, változatosabbá válásával, a vendégközpontokba bejuttatható, környékben előállított fogyasztási és élvezeti cikkek kínálatának bővítésével érhető el. Egyrészt növelni szükséges a vendégek költségét realizálni képes termékek és szolgáltatások körét, a meglévők minőségét, másrészt az ellátásba bevonható helyi partnerek számát.

Az intézkedés hozzájárulása a nevesített átfogó és specifikus célokhoz:

A helyi termékek előállításában komoly gazdasági potenciál rejlik, a termelés és értékesítés növelése hozzájárul a helyi gazdaság erősödéséhez, munkahelyteremtésre ösztönöz. A kapcsolódó marketingtevékenység révén az intézkedés elősegíti a helyi lakosság tudatformálását, a rövid ellátási lánc szervezését, a helyben termelt élelmiszerek népszerűsítését, a fogyasztás növekedését. A termelési kapacitás bővítése és a minőségi termékek támogatása által a térség speciális, helyi termékei számára külső piaci lehetőségek is megnyílnak, ami további bevételt generál a termelők számára. A kapcsolódó piacra juttatási tevékenység elősegíti a marketing arculat kialakulását, a helyi lakosság tudatformálását, a rövid ellátási lánc szervezését, a helyben termelt élelmiszerek népszerűsítését, a fogyasztás növekedését.

A tradicionális építészeti emlékek felújításával az intézkedés hozzájárul a térségi tradíciók, értékek megőrzéséhez. Ösztönzőleg hat a fenntartható tájhasználat alkalmazására, népszerűsíti a hagyományos termelési és gazdálkodási módokat.

Az intézkedés során létrejövő fejlesztésekkel meglévő szolgáltatások színvonala emelkedik, új tevékenységek létrehozásával új szolgáltatási formák jönnek létre. Az intézkedés nem specifikálódik kifejezetten helyi értékek hasznosításához, de prémium jellegű szolgáltatási bővüléssel a térség turisztikai brandjéhez is hozzájárulunk. Összességében a vendégek helyben költési lehetősége, a lakossági ellátás és az ágazati össztermékben a helyi gazdaság részesedése növekszik.

4) A támogatható tevékenységek meghatározása:

Célterület 1: Támogatás vehető igénybe alaptermék termeléséhez vagy helyi termékek alaptermékből való előállítására és hozzáadott értéket növelő sajátos terméké történő feldolgozására, vagy helyi kézműves termék előállításához és/vagy helyi termékek piacra jutását szolgáló kereskedelmi-, reklám célokat szolgáló tevékenységekhez.

Célterület 2: Támogatás vehető igénybe helyi termékek elkülönített árusítását biztosító bolt-sarkok vagy a helyi termékek árusítására fókuszáló termék boltok kialakítását, önálló bemutató vagy árusító pavilon létrehozását szolgáló építésre, az árusításhoz szükséges tárgyi eszközök beszerzésére. Támogatható a kapcsolódó marketing tevékenység.

Célterület 3: Az intézkedés támogatja az akciócsoport területén korábban ismert, tradicionális mezőgazdasági termelési vagy kézműves-kisiparos mesterség és életforma bemutatását szolgáló épületrészek hagyományőrző felújítását, a tradicionális eszközállomány gyűjteményes bemutatását, a választott termék előállításához szükséges modern eszközállományt, valamint a bemutatáshoz szükséges látogatókat szolgáló építmények kialakítását. Támogatható a bemutató gazdaság területén belül szálláshely kialakítása.

Célterület 4: Támogatható továbbá már működő szolgáltatások minőségi fejlesztése vagy új szolgáltatások létrehozása (vendéglátás, szépségápolás, alacsony kategóriás szállásslátogatás, kiskereskedelem, utazásszervezési- személyszállítás, programszervezés, előadó-művészet, kiadvány és média szolgáltatás, takarítási- zöldfelület kezelés, elektronikai és háztartási kisgépjavítás, stb.).

5) Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- Személygépjármű beszerzés
- Élő állat vásárlás
- Használt árucikkek beszerzése
- Támogatási jogosultságok megvásárlása
- az európai uniós jog megsértését eredményező tevékenységek
- támogatási jogosultságok megvásárlása
- 83 kW teljesítményt meghaladó erő- és munkagépek beszerzése
- mobiltelefon és okostelefon beszerzése
- lágyszárú növény beszerzése, telepítése, élőállat és tenyészállat beszerzése
- képzés(ek) szervezése és megtartása
- tanácsadó iroda, pályázati tanácsadást nyújtó iroda létrehozásához és/vagy fejlesztéséhez kapcsolódó beruházás
- lőfegyverek, lőszer, robbanóanyagok, pirotechnikai eszközök beszerzése
- magáncélú, lakófunkciót betöltő épület/épületrész
- bontott építőanyagok beszerzése, beépítése
- ingatlan vásárlása
- Mezőgazdasági üzemek beruházásai

6) Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Az intézkedéshez kapcsolódóan tevékenységüket melléktevékenységként, nem főállásban végző termelők is pályázhatnak, így elkülönül azon felhívásoktól, amelyek termék-előállítást támogatnak, de elvárás a főállású státusz. A lehatárolást továbbá az

biztosítja, hogy jelen intézkedés speciálisan a LEADER Helyi Akciócsoport illetékességi területén megtermelt alaptermékből előállított feldolgozott, élelmiszer jellegű és kézműves termékek értékesítését megvalósító helyi termék boltokat, boltsarkokat támogatja, illetve Információs Hálózati tagsági kötelezettséget ír elő. A támogatás magánszemélyek számára is igényelhető, akik a fenntartási kötelezettség kezdetekor alapítják meg a tevékenység végzéséhez szükséges vállalkozási formát, továbbá kézműves- és szállás-tevékenységek is engedettek. További lehatároló tényező, hogy kizárólag az illetékességi területen fellelhető építészeti tradíciókhoz, termelési és gazdálkodási módokhoz kapcsolódó fejlesztés támogatható.

Az intézkedés eltér a kisüzemek támogatása kiírásától annyiban, hogy kezdő és a tevékenységet nem főállásúként végző, illetve a 3000 EUME üzemméretet vagy árbevételt el nem pályázó is jogosult.

Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszeréből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.

7) A jogosultak köre:

Mikrovállalkozások (Egyéni cég, őstermelő, korlátolt felelősségű társaság, részvénytársaság, egyéb szervezet, szociális szervezet, betéti társaság, egyéni vállalkozó, egyéb önálló vállalkozó), illetve adószámmal rendelkező és nem rendelkező magánszemély.

8) A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- Pályázó ügyfél a HACS illetékességi területén lakóhellyel, székhellyel, telephellyel vagy fióktelephellyel rendelkezik
- Információs hálózati tagság vállalása
- Projektgazda vállalja legalább egyféle helyi termék előállítását vagy szolgáltatás végzését
- Projektgazda vállalja, hogy bolt, boltsarok és egyéb értékesítést szolgáló létesítményben a - termékeltárban szereplő árucikkek fajtája, típusa alapján - legalább egyféle helyi terméket árusít.

9) Tervezett forrás:

- e) Az adott beavatkozási területre/intézkedésre alokált forrás: 408,7 millió forint
- f) A támogatás intenzitása: 65%
- g) A projektméret korlátai: minimum 200 000 forint, maximum 15 millió forint
- h) A támogatás módja: hagyományos költségelszámolás

10) A felhívás meghirdetésének tervezett ideje: 2024.II. félév – 2026. II. félév

11) A projekt megvalósítására rendelkezésre álló időtartam: 24 hónap

12) Kimeneti indikátorok:

Új munkahelyek száma: 5 db

A Kap támogatással fejlesztett vidéki gazdaságok száma: 10 db

Fejlesztéssel érintett vállalkozások száma: 20 db

Beszerzett eszközök száma: 15 db

III. Helyi értékeket népszerűsítő, kulturális rendezvények támogatása

1) Az intézkedés megnevezése: Helyi értékeket népszerűsítő, kulturális rendezvények támogatása

2) Specifikus cél:

- közösségi élet, közösségi marketing, közösségi terek infrastrukturális fejlesztése, épített és kulturális örökség megőrzése
- kedvezőtlen szociális helyzetben élők felzárkóztatásának ösztönzése, esélyegyenlőség és a társadalmi befogadás javítása.

3) Indoklás, alátámasztás:

A térségben növekvő tendenciát mutat a helyi gazdasági szereplőkhöz kötődő szolgáltatások száma és a helyi termékkör. Ezekben az elemekben komoly gazdasági és turisztikai potenciál rejlik, ugyanakkor a helyi lakosság és a régióba érkező látogatók számára még viszonylag szűk körben ismertek a helyi termékek és szolgáltatások, hiányoznak azok a rendezvények, amelyek segítenek azok megismertetésében.

Az intézkedés hozzájárulása a nevesített átfogó és specifikus célokhoz:

A régióban igény mutatkozik olyan rendezvények iránt, ahol a könnyűzenei és szórakoztató programok mellett a tradicionális értékek és a helyi termékek, a helyi fellépők, szolgáltatások kerülnek fókuszpontba. Az összességében nagyszámú látogatót vonzó rendezvények, fesztiválok kiváló alkalmat biztosítanak a helyi termékek és szolgáltatások megismertetéséhez, hozzájárulnak a marketingtevékenység erősítéséhez. A rendezvények alkalmasak arra is, hogy a hátrányos helyzetű célcsoportokhoz tartozó roma népesség megismertesse kulturális örökségét, értékeit, a programelemek között az esélyegyenlőséget, társadalmi befogadást propagáló előadások jelenjenek meg, így segítve az érintettek integrációját.

A térség lakosságán és a térségbe látogatókon kívül azok a viszontértékesítők, piaci szereplők is közvetlenül találkozhatnak ezekkel a termékekkel, szolgáltatásokkal, akik a későbbiekben együttműködéseket tudnak kialakítani a helyi termelőkkel, szolgáltatókkal, bővítve ezáltal a helyi gazdasági kapcsolatokat. A térség turisztikai gócpontjai (mint például Siklós, Harkány, Villány) kiváló helyszínei lehetnek a promóciós rendezvényeknek.

4) A támogatható tevékenységek meghatározása:

Az intézkedés támogatja a helyi kulturális, történelmi, néprajzi, nemzetiségi értékeket, az építészeti örökséget bemutató, a helyi identitástudatot erősítő, a helyi termékeket és szolgáltatásokat népszerűsítő és a hátrányos helyzetű célcsoportok integrációját segítő rendezvények megszervezését, ahol a tradicionális értékeket közvetítő produkciók vannak fókuszban.

5) Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- Személygépjármű beszerzés
- Élő állat vásárlás
- Használt árucikkek beszerzése
- Támogatási jogosultságok megvásárlása

- az európai uniós jog megsértését eredményező tevékenységek
- mobiltelefon és okostelefon beszerzése
- légyszárú növény beszerzése, telepítése, élőállat és tenyészállat beszerzése
- képzés(ek) szervezése és megtartása
- tanácsadó iroda, pályázati tanácsadást nyújtó iroda létrehozásához és/vagy fejlesztéséhez kapcsolódó beruházás
- lőfegyverek, lőszer, robbanóanyagok, pirotechnikai eszközök beszerzése
- ingatlan vásárlása
- Mezőgazdasági üzemek beruházásai
- jelen felhívás keretein belül építési beruházás megvalósítására és eszközbeszerzésre nincs lehetőség
- kizárólag egy adott gazdasági társaság érdekeinek és termékeinek bemutatását célzó (pl. termékbemutató) rendezvény megvalósítása

6) Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

A tervezett intézkedés esetében a kiegészítő jelleg, átfedés a VP egyetlen alintézkedése vonatkozásában sem áll fenn, mivel az a helyi tradíciókat bemutató, egyedi rendezvényeket támogatja, így lehatárolás nem szükséges.

Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszereiből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.

7) A jogosultak köre:

A támogatás jogosultjai az illetékességi terület települési önkormányzatai, civil szervezetei és bejegyzett egyházai.

8) A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- Rendezvényt támogatást igénylő csak a székhelye szerinti településen valósíthat meg
- A rendezvényen legalább három helyi fellépő szerepeltetése kötelező
- Pályázó ügyfél biztosítja legalább három helyi termelő rendezvényen való ingyenes kitelepülését
- Pályázó ügyfél legalább egy viszontértékesítővel szándéknyilatkozatot köt a rendezvényen való részvétel kapcsán

9) Tervezett forrás:

- Az adott beavatkozási területre/intézkedésre alokált forrás: 40 millió forint
- A támogatás intenzitása: legfeljebb 100 %
- A projektméret korlátai: minimum 200 000 forint, maximum 5 millió forint
- A támogatás módja: hagyományos költségelszámolás

10) A felhívás meghirdetésének tervezett ideje: 2024.II. félév – 2026. II. félév

11) A projekt megvalósítására rendelkezésre álló időtartam: 18 hónap

12) Kimeneti indikátorok:

Rendezvényeken résztvevő száma + felzárkóztatási projektek érintettjeinek száma: 350 fő

Megvalósult rendezvények száma: 12 db

Fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma: 4 db

Fejlesztéssel érintett szervezetek száma: 5 db

IV. Kiegészítő gazdasági infrastruktúrafejlesztés

1) Az intézkedés megnevezése: Kiegészítő gazdasági infrastruktúrafejlesztés

2) Specifikus cél:

- a vidéki térség, mint vállalkozási tér és lakóhely erősítése;
- közösségi élet, közösségi marketing, közösségi terek infrastrukturális fejlesztése, épített és kulturális örökség megőrzése;

3) Indoklás, alátámasztás:

A központok város/településfejlesztési törekvései alapvetően azok élıhetőségét javítják, ezzel mindenképp javul az érintett városok, falvak vendégváró arculata. Zömében nagyszabású projektekben jelennek meg ezek a fejlesztések, alapvetően a körzetközpontok jogosultak finanszírozásukra. Szükséges kisebb léptékű fejlesztések lehetőségének megteremtése annak érdekében, hogy nagyobb számban valósuljanak meg a turizmust segítő, abban résztvevő szereplők feltételeinek javítását eredményező, alapvetően önkormányzati infrastruktúrafejlesztések, melyek lehetővé teszik vagy ösztönzik ráépülő üzleti tevékenységek bővülését.

Az intézkedés hozzájárulása a nevesített átfogó és specifikus célokhoz:

Az intézkedés hatására növekszik azoknak az önkormányzatoknak/helyeknek a száma, ahol a látogathatóság, vendégvárás lehetősége javul, így javul a térség turisztikai tevékenységében belépés esélye.

4) A támogatható tevékenységek meghatározása:

Támogatható a települések közterületein található, látogatható helyszínek és azok infrastruktúrájának felújítása, bővítése (sétányok felújítása, utcabútor, térkövezés, információs táblák elhelyezése, útvonal táblázások, közvilágítás, stb.)

5) Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- Személygépjármű beszerzés
- Élő állat vásárlás
- Használt árucikkek beszerzése
- Támogatási jogosultságok megvásárlása
- az európai uniós jog megsértését eredményező tevékenységek
- 83 kW teljesítményt meghaladó erő- és munkagépek beszerzése;
- mobiltelefon és okostelefon beszerzése;
- lágyszárú növény beszerzése, telepítése, élőállat és tenyészállat beszerzése;
- zöldterületet érintő beruházás

- képzés(ek) szervezése és megtartása;
- tanácsadó iroda, pályázati tanácsadást nyújtó iroda
- lőfegyverek, lőszer, robbanóanyagok, pirotechnikai eszközök beszerzése;
- magáncélú, lakófunkciót betöltő épület/épületrész, nem a támogatást igénylő meglévő és/vagy új tevékenységéhez kapcsolódó
- bontott építőanyagok beszerzése, beépítése;
- ingatlan vásárlása
- Mezőgazdasági üzemek beruházásai
- TOP Plusz programból már támogatásban részesített helyszín felújítása

6) Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

A TOP Plusz nagyléptékű fejlesztéseket fogad be, alapvetően körzetközponti települések a kedvezményezettek. Jelen intézkedés kisebb léptékű projektméretet támogat, illetve a fejlesztés nem irányulhat olyan helyszín felújítására, amely a TOP Plusz programból részesült támogatásban.

Kiegészítő jelleg: A HACS által készített vonzerőleltárban nevesített attrakció közvetlen közelében, vagy ahhoz szervezésen kapcsolódó közterület (főtér, tér, turisztikai helyszín/épített örökség helyszín közvetlen környezete, megközelítését szolgáló közterület) fejlesztése: alkalmassá tétele a látogathatóság feltételeinek javítására.

Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszeréből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.

7) A jogosultak köre:

A támogatás jogosultjai az illetékességi terület települési önkormányzatai.

8) A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- Információs hálózati tagság vállalása
- legalább 1 db kötelező ismeretterjesztő leírást tartalmazó tétel megvalósítása (pl. információs tábla, kiadvány)
- A fejlesztendő helyszín környezetében szerepel a HACS által készített vonzerőleltárban nyilvántartott elem

9) Tervezett forrás:

- m) Az adott beavatkozási területre/intézkedésre alokált forrás: 30 millió forint
- n) A támogatás intenzitása: legfeljebb 100 %
- o) A projektméret korlátai: minimum 200 000 forint, maximum 5 millió forint
- p) A támogatás módja: hagyományos költségelszámolás

10) A felhívás meghirdetésének tervezett ideje: 2024.II. félév – 2026. II. félév

11) A projekt megvalósítására rendelkezésre álló időtartam: 24 hónap

12) Kimeneti indikátorok:

Fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma: 6 db

Beszerzett eszközök száma: 5 db

8.2 Együttműködések

- a) Térségek közötti és nemzetközi együttműködések megvalósítása
- b) Egyéb együttműködések megvalósítása

- a) Térségek közötti és nemzetközi együttműködések megvalósítása

Megelőző időszakban a HACS részvételével megvalósított térségek közti együttműködési projektek a zarándokturizmus és a bormarketing területén hoztak létre továbbfejlesztésre alkalmas alapokat. A projektekben együttműködő partnerség fennmarad, további fejlesztési fókusz-területek és együttműködési szándékok fogalmazódtak meg.

1. Térségi borturisztikai fejlesztések – a borvidéki szolgáltatók egyéni vállalkozói fejlődése, a borászati és turisztikai ágazat prosperálása a borvidéki lehatárolásoknak megfelelő közösségi marketing szervezetek aktív szervező tevékenységével működik, ennek a szervező erőnek a térségek közti koordinált együttműködése tud versenyelőnyöket biztosítani a vállalkozói partnereknek. A HACS segítségével mind a vállalkozói partnerek forráshoz juttatása történhet meg, mind pedig olyan fejlesztési elemek megvalósítása, melyek a partnerséget vállaló térségek stratégiai kapcsolódását erősítik. A konkrét fejlesztési elképzelések, a konzorciumi partnerek kiválasztása további előkészítést igényel, függ a marketing szervezetek által elérhető egyéb pályázatok előrehaladásától és célzott tartalmától is. Ide tartozó elemek lehetnek például a belső stratégiai dokumentumok készítése, ezáltal azok összehangolása, marketing fejlesztések összhangba hozása, piaci szegmensek feltárása, szinergikus kapcsolati lehetőségek erősítése.
2. Kulturális hálózatok fejlesztése – főképp megyei kitekintésben a történelmi, néprajzi hagyatékokra és kulturális alapokra épülő tematikus kapcsolatok, útvonalak adta lehetőségekre épülő szervezeti és infrastrukturális fejlesztések prognózisa annak érdekében, hogy a működő turisztikai tevékenység élménylehetőségei bővüljenek, új attrakciók fejlesztése összhangban a magasabb szintű tervezési célokkal (Baranya Megye Turizmusfejlesztése), kiegészítve az annak megvalósítását segítő, alapvetően TOP-fejlesztésekkel fejlődő térségi hálózatokat. A konkrét fejlesztési elképzelések, a konzorciumi partnerek kiválasztása további előkészítést igényel. Ide tartozó elemek lehetnek civil és önkormányzati tevékenységek összehangolása, szervezetfejlesztés, infrastruktúrafejlesztések, utazásszervezést segítő fejlesztések.

- b) Egyéb együttműködések megvalósítása:

A HACS munkaszervezet nem tervez egyéb együttműködést a tervezési időszakra.

9.3 Kommunikációs terv

A HACS külső kommunikációjának elsődleges célcsoportját az Akcióterületen lakhellyel, székhellyel vagy telephellyel rendelkező potenciális pályázók (önkormányzatok, civil szervezetek, vállalkozók, őstermelők és kézművesek) jelentik. Közvetett célcsoportot képeznek azok, akik részesülhetnek a megvalósuló projektek eredményeiből, vagy éppen a keresleti

oldalt jelentik egy újonnan létrejött kínálati termék, szolgáltatás esetén (a helyi és térségen kívüli lakosság minden korcsoportból, a turizmus lánc szolgáltatói - éttermek, szállásadók, stb.)

A kommunikáció célja a Helyi Akciócsoport és a Helyi Fejlesztési Stratégia megismertetése, a célcsoport (érintettek) számára nyújtott előnyök, kapcsolódási lehetőségek feltárása.

Az egyes kommunikációs eszközök más és más célcsoport, érintetti kör számára jelentenek hatékony formát. A potenciális projektgazdák esetében elengedhetetlen a személyes kontaktus, míg a szélesebb nyilvánosság eléréséhez vagy figyelemfelkeltéshez személytelenebb formák is alkalmazhatók.

Kommunikációs eszközök:

Internet: folyamatos, naprakész online kommunikáció a www.dbhte.hu és a www.videkunkincsei.hu honlapon, valamint a dbhte@gmail.com címen keresztül.

Hirdetőtábla és kiállító polcok működtetése a szervezet irodájánál az aktuális írott információk, valamint a helyi élelmiszer - kézműves termékek és szolgáltatások részére.

Helyi média: helyi lapok, helyi TV, rádió.

Képzés és együttműködés: workshopok, tanulmányutak, képzések.

Rendezvények, események helyben és decentralizált helyszíneken.

Prospektusok, brossúrák, naptárak, jegyzettömbök az akcióterületről, a HFS-ről és a HACS-ról.

HACS találkozók: elnökségi ülések, közgyűlések, tematikus megbeszélések.

A külső kommunikáció minimum feltétele a potenciális kedvezményezettek hozzáférése a pályázatokkal kapcsolatos dokumentumokhoz és információkhoz, a HFS megvalósításának helyzetével és az elért eredményekkel kapcsolatos tájékoztatáshoz és a HACS-csal kapcsolatos hírekhez. A HACS dokumentumainak őrzési helye 7800 Siklós, Köztársaság tér 8. Személyes kontaktusra az elérhetőségeken meghirdetett munkaidőn belül mód van. A HACS-ot működtető Dél-Baranya Határmenti Települések Egyesülete internetes honlapján is eleget tesz beszámolási, nyilvánossági kötelezettségének. A helyi közösségnek visszacsatolási lehetősége van a HACS elérhetőségein keresztül. Az írott formában tett észrevételek iktatásra kerülnek és döntéshozói szint elé kerülnek.

A kommunikáció megszervezésének felelőse a HACS munkaszervezete, irányítási és felügyeleti jogkörrel a szervezet döntéshozói köre él. A rendelkezésre álló humán erőforrást elsősorban a munkaszervezet alkalmazottai jelentik, de a HACS külső szakértőket és önkénteseket is bevonhat a tevékenységbe a feladat nagyságától és jellegétől függően. A kiválasztott projektgazdák kötelesek lesznek kommunikálni projektjükhöz kötődő arculati elemeket, mellyel hozzájárulnak a HACS és a HFS nyilvánosságához.

A HFS-sel kapcsolatos kommunikációs tevékenységek ütemterve három fő egységre tagolódik. Az első rész a HFS előkészítését és kidolgozását foglalja magába. A kommunikáció célja ebben az esetben a lehető legszélesebb társadalmi kör elérése, megszólítása és véleményre bírása. A közösségi alkotó aktivitás életre hívása és szinten tartása folyamatos oda-vissza információáramlásra alapul. A kommunikáció második ütemét a HFS megvalósításának időszaka adja. Ekkor a legfontosabb a pályázati kritériumok és kiválasztási szempontrendszerek információinak eljuttatása a potenciális pályázókhoz, illetve tisztázni a nehezen érthető szakmai követelményeket. A harmadik ütemben az elért eredmények, a megvalósult projektek és a HFS indikátorok kifelé történő kommunikálása szükséges annak érdekében, hogy a jó példák elterjedjenek, a keresleti oldal találkozhasson a piacra belépő új termékekkel, szolgáltatásokkal.

A kommunikációs tevékenység finanszírozása a HACS munkaszervezet működési költségvetésén alapul. Az első évtől szükség lesz a tevékenység finanszírozására, mivel az induló programozási időszak miatt meg kell ismertetni a helyi szereplőkkel az új programozási információkat, valamint ekkor az animációs tevékenység is intenzívebb. Nagyjából egyforma kiadással számolunk a tervezési időszak minden évére. A programozási időszak végén is szükség van kommunikációs tevékenységre, mivel ekkor készülhetnek el olyan kiadványok, amelyek hosszú távon szolgálják az

Akcióterület eredményeinek hirdetését. A HACS a működési forrásain belül az animációs költségvetés keretében fordít az kommunikációra költségeket.

Költségtípus	2024	2025	2026	2027
animációs és kommunikációs költségek	5 M Ft	4 M Ft	4 M Ft	4 M Ft

9.4 Egyéb, a HACS által megvalósított projektek

A térség turisztikai tevékenysége 3 fő attrakcióra épül, melynek külső környezetébe tartoznak a LEADER stratégia alapján megvalósuló projektek. A térség turizmusát alkotó szakmai és üzleti partnereknek a közösségi marketing területén tudunk segítséget nyújtani oly módon, hogy a közvetlenül az egyes attrakciókhoz tartozó meglévő marketing tevékenységen kívüli, átfogó jellegű területet fedjük le.

Ennek a gyakorlati megvalósítására tervezett saját projektünk a kulturális gazdaságfejlesztés területén jelent pilot projektet. A korábban feltárt turisztikai vonzerőleltár és az önkormányzati érdekkörbe tartozó értéktárak alapján ismerjük a térség épített örökségi-, természeti képződmény-, kulturális hagyaték elemeit, melyek közül több részesült már a HACS fejlesztési támogatásban, de a projektgazdák a hálózatba szervezést nem célozták, vagy fel sem ismerték. Célunk a projekttel a belső látogathatóság megszervezése, valós turisztikai célterületté fejlesztés. Ehhez az egyes elemekhez fenntartó-üzemeltető rendelése szükséges, melyek bevonása és egy hálózat felépítése a HACS-hoz kötött, de alapfeladatától szétválasztottan a projektben valósítható meg. Itt alapvetően web alapú közösségi marketing tevékenységgel erősítenénk meg a helyszíneket, Az üzemeltető partnereket a HACS-hoz kötött hálózatba kötnénk. A turisztikai szervezetek és támogató önkormányzatok részvételét biztosító szervezetfejlesztéssel alakítanánk ki a projekt térségi gazdaságot segítő befogadását. Hatását tekintve hozzájárul

1. Térségi brand kialakulásához – az egyes attrakciók köré szerveződő gazdasági érdekkörök összefűzése oly módon, hogy az a térséget jelenítse meg a külső érdeklődők számára. Ennek jó példái vannak, a meglévő minőségbiztosítási rendszerek térségivé szervezése egy mellérendelt megfelelés elvárásával. Ilyen lehet például a „Vidék Minősége” védjegy alkalmazása, vagy az eltérő profilú tevékenységek összetartozását reprezentáló (pl. „Naturland”) arculat és partnerség felépítése
2. Vidékünk Kincsei (a HACS fejlesztési forrásait felhasználók kötelező partnersége) továbbfejlődéséhez

A támogatható tevékenységek meghatározása: eszközfejlesztés, weboldal, app-fejlesztés, rendezvénytartás, személyi kifizetés, dologi kifizetések

Tervezett forrás:

- a) allokált forrás: 30 millió Forint
- b) a támogatás intenzitása: legfeljebb 100 %
- c) Támogatás minimum 200 000 forint, maximum 30 millió forint
- d) Hagyományos költségelszámolás

A megvalósítás tervezett időintervalluma: 2024.II. félév – 2026. II. félév

9. Monitoring és Indikátorok

A monitoring folyamatok eredményeinek révén az Európai Bizottság értékes információkhoz jut, amelyek:

- elemzési szempontból szilárdan megalapozzák a jövőbeni szakpolitikai tervezőmunkát;
- segítséget nyújtanak a szakpolitikai célkitűzések és a programok célkitűzéseinek kidolgozásához, a későbbiekben pedig eszközül szolgálnak a kitűzött célok hosszú távú megvalósulásának mérése során.

A monitoring megfelelő végrehajtásának feltétele, hogy a szakpolitikai célkitűzések és a tervezett intézkedések összhangban legyenek egymással. A kiegyensúlyozott területfejlesztés, során hangsúlyos szerepet kap a foglalkoztatás és növekedés előmozdítása, illetve a szegénység visszaszorítása a vidéki térségekben.

A közös kereten belül végzett értékelés a szakpolitikai intervenciók intézkedések hatását hivatott felmérni. Az értékelés tényekkel szolgál a döntéshozatali munkához, és javítja a KAP keretében végrehajtott intervenciók intézkedések hatékonyságát, hasznosságát és eredményességét. Ezen túlmenően az átláthatóságot és az elszámoltathatóságot is növeli, és előmozdítja a kapcsolódó tanulási folyamatokat.

Annak érdekében, hogy az értékelések szerves részét képezzék a szakpolitikai döntéshozatali folyamatnak, és teljesüljenek az előírt referenciaértékek, a Bizottság iránymutatásokat és eszköztárat dolgozott ki a jogalkotás minőségének javítása érdekében, melyek követelményeket fogalmaznak meg, és ismertetik a bevált módszereket a KAP kiértékelésére vonatkozóan.

2021. december 6-án az Európai Parlament és a Tanács elfogadta a KAP-stratégiai tervekhez nyújtott támogatásra vonatkozó szabályok megállapításáról szóló (EU) 2021/2115 rendeletet. Ez a rendelet létrehozta a teljesítmény-, monitoring és -értékelési keretet, amelyet 2023 és 2027 között kell majd alkalmazni a közös agrárpolitikára vonatkozóan.

A teljesítmény-, monitoring és -értékelési keret elősegíti, hogy a szakpolitikai hangsúly a szabályoknak való megfelelésről a teljesítményre és az eredményekre helyeződjön át. Ez az új teljesítményalapú teljesítési modell közös teljesítménymutatókat alkalmaz.

Ezek közé a közös teljesítménymutatók közé tartoznak a következő indikátorok:

- kimeneti mutatók, amelyek a KAP végrehajtásának nyomon követésére fognak szolgálni;
- eredménymutatók, amelyek segítségével figyelemmel lehet kísérni, milyen előrelépést érnek el az uniós országok az előre kitűzött célértékek teljesítése terén;
- kontextus- és hatásmutatók, amelyek használatával meg lehet állapítani, hogy általánosságban hogyan teljesít, a szakpolitika a KAP célkitűzéseire képest.

A HACS-okra vonatkozó adatok

- A HACS tervezési területével lefedett települések száma, a lakossági adatok (a HACS területének népességére vonatkozó információ).
- A HACS tagjainak teljes száma az alábbi bontás szerint:
 - azok amelyek valamely közigazgatási szervet képviselnek;
 - azok, amelyek helyi magángazdasági érdekeket képviselnek (például gazdasági szervezetek, helyi vállalkozások stb.);

- azok, amelyek helyi szociális érdekeket képviselnek (például nem kormányzati szervezetek, helyi egyesületek stb.), valamint
- az egyéb eltérő kategóriákba sorolható tagok.

- A HACS döntéshozó testületét alkotó HACS tagok teljes száma szervezettípus szerinti bontásban:
 - azon tagok száma, akik valamely közigazgatási szervet képviselnek;
 - azon tagok száma, akik/amelyek helyi magángazdasági érdekeket (például gazdasági szervezeteket, helyi vállalkozásokat stb.) képviselnek;
 - azon tagok száma, akik/amelyek helyi szociális érdekeket (például nem kormányzati szervezeteket, helyi egyesületeket stb.) képviselnek;
 - azon tagok száma, akik/amelyek az egyéb eltérő kategóriákba sorolhatóak.
- A HACS döntéshozó testületét alkotó HACS tagok neve.
- A HACS döntéshozó testületét alkotó tagok életkora, kiemelten a fiatalok száma a HACS döntéshozó testületében, 41. életévét be nem töltött személy.

A HACS-ok tevékenységeire vonatkozó adatok

- A HACS által végrehajtott műveletek száma összesen (a HF-ek keretében kibocsátott TO-kban szereplő kedvezményezettek megbontása jogi státusz szerint):
 - a magánszemélyek vagy vállalkozások által végrehajtott műveletek száma;
 - a közigazgatási szervek által végrehajtott műveletek száma;
 - a helyi magángazdasági érdekek képviselői (például vállalkozói szövetségek, kereskedelmi kamara stb.) által végrehajtott műveletek száma;
 - a helyi szociális érdekek képviselői (például nem kormányzati szervezetek, helyi egyesületek stb.) által végrehajtott műveletek száma;
 - a kutatási szervezetek által végrehajtott műveletek száma;
 - a több, különböző típusú szereplő által közösen végrehajtott műveletek száma;
 - eltérő kategóriákba tartozó szereplő által végrehajtott műveletek száma.
- A HACS által végrehajtott interregionális együttműködési projektek száma.
- A HACS által végrehajtott transznacionális együttműködési projektek száma.
- A tudástranszferhez kapcsolódó műveletek száma, beleértve a fenntartható, gazdasági, társadalmi, környezeti és éghajlatbarát teljesítményre vonatkozó tanácsadást, képzést és tudáscserét.
- A termelői szervezetekkel, a helyi piacokkal, a rövid ellátási láncokkal és a minőségrendszerekkel kapcsolatos műveletek száma, beleértve a beruházások támogatását, a marketingtevékenységeket stb.
- A megújuló energia-termelési kapacitásokhoz kapcsolódó műveletek száma, beleértve a biomassza alapú energiatermelés kapacitásaihoz kapcsolódó műveleteket is.
- A környezeti fenntarthatósághoz, valamint az éghajlatváltozás mérséklésével és az ahhoz való alkalmazkodással kapcsolatos célok eléréséhez hozzájáruló műveletek száma a vidéki térségekben.
- A munkahelyteremtő műveletek száma.
- A vidéki vállalkozásokat – többek között a biomassza alapú gazdaság területén működő vállalkozásokat – támogató műveletek száma.
- Az intelligens falvakra vonatkozó stratégiákkal kapcsolatos műveletek száma.
- A szolgáltatásokhoz és az infrastruktúrához, többek között a széles sávú rendszerekhez való hozzáférést javító műveletek száma.

- A társadalmi befogadás területén végrehajtott műveletek száma.
- Az egyéb, eltérő kategóriákba tartozó műveletek száma.

9.1 Monitoring

A közös kereten belül végzett monitoring kulcsfontosságú információkkal szolgál a KAP végrehajtásáról. Az Európai Bizottság szorosan nyomon követi a mezőgazdasági piacok alakulását, a vidékfejlesztés terén jelentkező fejleményeket és a KAP forrásainak felhasználását.

1. Helyi felhívás előkészítése

A központilag elvárt indikátor adatok mellé saját indikátor meghatározása elvi szinten lehetséges. A HACS ezekre a kötelezettségekre már a pályázatkészítési szakaszban felhívja a pályázók figyelmét. Sablon felhívások alkalmazása esetén az abban tervezettek ismerete után lehet konkretizálni az előkészítő munkát. Saját rendezvényi felhívás esetén minimálisan elvárt mutató a rendezvények száma és az elért személyek száma. Saját kísértékű infrastruktúra fejlesztés esetén érintett turisztikai attrakciók száma.

2. Támogatási kérelmek benyújtásakor, illetve feldolgozásakor várt adatok

Felhívás	Működési indikátor adatbekérés
Gazdasági sablon felhívás	létrehozott munkahelyek száma létrehozott új termékek száma létrehozott új szolgáltatások száma
Közösségi sablon felhívás	létrehozott új szolgáltatások száma fejlesztéssel érintett vonzerők száma
Rendezvény	elért lakosság száma megvalósított események száma
Kiegészítő infrastruktúra fejlesztés	fejlesztéssel érintett turisztikai vonzerők száma
Saját projekt	létrehozott hálózat száma

3. Monitoring

Egyes felhívásokra vonatkozó forráskeret nyilvántartása, kötelezettségvállalások megvalósításának nyilvántartása. A monitoring figyelembe veszi az esélyegyenlőségi, környezeti fenntarthatósági és innovációs szempontokat is.

4. Ellenőrzések

Az adatgyűjtés a pályázatok értékelésekor elkezdődik, a következő ütem a fizikai megvalósítás, utána évente egyszer a fenntartási időszak alatt. Az adatok a projektdokumentációkból, a projektgazdáknak előírt adatszolgáltatásokból és lekérdezésekből folyamatosan kerülnek begyűjtésre. A feldolgozást a HACS munkaszervezete végzi. Az értékelés éves rendszerességgel a HBB-vel közösen történik, mely a HFS felülvizsgálatát, így a nyomon követést és a korrekciót is szolgálja.

9.2 Az indikátorok megadása

Indikátor neve	Indikátor leírása	Indikátor mértékegysége	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Képzésben, tanácsadásban, ismeretcsereben résztvevők száma	R.1 ^{PR} A teljesítmény javítása ismeretek és innováció révén: A fenntartható gazdasági, társadalmi, környezeti, éghajlattal és az erőforrások hatékonyságával kapcsolatos teljesítmény javítása érdekében tanácsadásban részesülő, illetve képzésben, ismeretcsereben vagy az európai innovációs partnerség KAP által támogatott operatív csoportjaiban részt vevő személyek száma	személyek száma							
Termelői csoportokban, termelői szervezetekben, helyi piacokon, rövid ellátási láncokban és minőségrendszerekben részt vevő gazdaságok száma	R.10 ^{PR} Az ellátási lánc szervezetségének javítása: A KAP keretében támogatott termelői csoportokban, termelői szervezetekben, helyi piacokon, rövid ellátási láncokban és minőségrendszerekben részt vevő gazdaságok aránya	gazdaságok száma							
Kiépített megújuló energiatermelő kapacitás	R.15 A mezőgazdaságból, erdészetből, valamint egyéb megújuló forrásokból származó megújuló energia: Támogatott	kilowatt							

	beruházások a megújulóenergia-termelés kapacitásbővítésébe, a biomassza-alapú energiák termelését is beleértve (kW)								
	Napelemes fejlesztések								
	Biomassza								
	Egyéb								
Új munkahelyek száma	R.37 Növekedés és munkahelyteremtés a vidéki térségekben: KAP-projektek keretében támogatott új munkahelyek (önfoglalkoztatás is, de a projekt kiépítéséhez szükséges munka nem)	teljes munkaidős egyenérték					5		
A KAP támogatással fejlesztett vidéki gazdaságok száma	R.39 A vidéki gazdaság fejlesztése: A KAP keretében nyújtott támogatással fejlesztett vidéki gazdaságok, köztük a biomassza alapú gazdaságok száma	gazdaságok száma					10		
A támogatott „okos falu” stratégiák száma	R.40 A vidéki gazdaság okos átmenete: A támogatott „okos falu” stratégiák száma	„okos falu” stratégiák száma							
A szolgáltatásokhoz és az infrastruktúrához jobb hozzáféréssel rendelkező vidéki lakosság száma	R.41 ^{PR} Összeköttetés teremtése Európa vidéki térségei között: A szolgáltatásokhoz és az infrastruktúrához a KAP- támogatásnak köszönhetően jobb hozzáféréssel rendelkező vidéki lakosság aránya	fő							
Rendezvényeken résztvevők száma + felzárkóztatási projektek érintettjeinek száma	R.42 A társadalmi befogadás előmozdítása: A társadalmi befogadást célzó, támogatásban részesülő projektekkel	fő			300	350			

	érintett személyek száma								
Beszerzett eszközök száma	A projekt keretében beszerzett eszközök száma	db					30		
Fejlesztéssel érintett vállalkozások száma	Fejlesztéssel érintett vállalkozások száma	db			20				
Fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma	Fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma	db			10				
Fejlesztéssel érintett szervezetek száma	Fejlesztéssel érintett szervezetek száma	db			15				
Megvalósult rendezvények száma	A projekt keretében megvalósult rendezvények száma	db			10	2			

10. Indikatív pénzügyi terv

a) A HFS fejlesztési forrásfelhasználásának ütemezése (millió Ft)

Ssz.	Az intézkedések megnevezése	2023	2024	2025	2026	2027	Összesen	%
1.	I. Civil szervezetek tevékenységének és a tradicionális értékek megőrzésére irányuló fejlesztések támogatása		180				180	26
2.	II. Helyi termékek, szolgáltatások és gazdasági tradíciók támogatása		408,7				408,7	60
3.	III. Helyi értékeket népszerűsítő, kulturális rendezvények támogatása		40				40	5,8
4.	IV. Kiegészítő gazdasági infrastruktúrafejlesztés		30				30	4,3
5.	V. Saját projekt		30				30	2,9
	Összesen		688,7				688,7	100

Intézkedés	Forrás	Felhívás	Tám int	Méret	Str cél kapcsolódás
------------	--------	----------	---------	-------	---------------------

I. Civil szervezetek és a tradicionális értékek megőrzésére irányuló fejlesztések támogatása	180	Közösségi sablon	legfeljebb 100%	200.000-10 M	1,2,3,4
II. Helyi termékek, szolgáltatások és gazdasági tradíciók támogatása	408,75	Gazdasági sablon	65	200.000-15	2,3
III. Helyi értékeket népszerűsítő, kulturális rendezvények támogatása	40	Önálló	legfeljebb 100%	200.000-5 M	1,2
IV. Kiegészítő gazdasági infrastruktúrafejlesztés	30	Önálló	legfeljebb 100%	200.00-5 M	4
V.Saját projekt	30	Önálló	legfeljebb 100%	200.000-30 M	1,2,3,4

b) A HACS működési és animációs forrásfelhasználásának ütemezése (millió Ft)

	2023	2024	2025	2026	2027	Összesen
Működési költségek		47,175	47,175	47,175	47,175	188,7
Animációs költségek		5	4	4	4	17
Egyéb tervezett bevételek		0,75	0,75	0,75	0,75	3
Összesen		52,1	52,1	52,1	52,1	208,4

A működtetési költségek domináns tétele a személyi kifizetések és járuléakai, az irodai tevékenység biztosításának költségei (irodabérlet díja, irodai infrastruktúra havi szolgáltatási díjai), irodatechnikai eszközök beszerzése, költségei, utazási-munkába járási költségek.

Az animációs tevékenység keretében felmerülő bérleti díjak (terembér), catering szolgáltatások.

Egyéb költségek (papír, írószerszám, kiadványok, marketing kiadások)

Mellékletek

1. számú melléklet: A HACs összetételének részletes bemutatása
2. számú melléklet: Szervezeti ábra
3. számú melléklet: Önéletrajz
4. számú melléklet: Rendelkezésre állási nyilatkozat
5. számú melléklet: Településlista
6. számú melléklet: SWOT
7. számú melléklet: Baranya Vármegyei TF program koherenciája

Ábrák

1. számú ábra: HACs kiterjedése
2. számú ábra: Turisztikai vonzerők 1
3. számú ábra: Turisztikai vonzerők 2

